

8-9

August - september 1963

RODNA GRUDA

RODNA GRUDA

STANE LENARDIČ -
LOJZE ZDRAVJE

FERI ZERDIN
FRANK CESEN

DRAGO KRALJ
NANDE ZUZEK

I. S.

ANTE MAHKOTA
F. Z.

MITJA VOŠNJAK
MAKSIM GASPARI

LUC MENASE
JOŽE ZUPANČIČ

SLIKA NA NASLOVNI
STRANI:

ANDREJ AGNIČ

Na naših krilih v rojstno domovino

Srečanje dveh generacij

Naši Amerikanci na čišnjem pikniku

Tito ponovno predsednik Jugoslavije

Trije dogodki

Slovenija bo dobila letališče

Nova stara Ljubljana

Na vrsti je izgradnja obrtni organizacij

Velika nesreča vse domovine

Gore so lepe, a tudi nevarne

Čopov Joža

Luč z Djerdapa

Toplaki in smrt

Gvidon Birolla

Janez Boljka

Pesnik Jože Cvelbar

Naši mladi ljudje

Otroci berite

Vprašanja in odgovori

Piknik na Otočcu

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poština plačana v gotovini. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica

ZIMA VRSCAJ

Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva I/II. Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Čekovni račun pri Uredniški banki 600-11/608-51

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE
V
LJUBLJANI

Med tistimi našimi ljudmi, ki so ponesli v svet ime domovine, je svetlo zarisan njen lik. Zinka Kunčeva. Ves svet jo pozna. Njeno ime blesti poleg svetovnih sopranov Tebaldijeve, Callasove. Njena zmaga — 25-letni jubilej na deskah slovite Metropolitanke.

Med njenimi brezštevilnimi nepozabnimi spomini pa je tudi spomin na Ljubljano. Sama pravi: »Na Ljubljano me vežejo najlepši spomini, saj sem prav v Ljubljani debutirala pred tolikimi leti v Trubadurju. Publika me je zelo toplo sprejela, kritike so bile čudovite.«

Na sliki: Zinka Kunčeva ob letošnjem prihodu na beograjskem letališču. Leto za letom prihaja, da si na domačih tleh odpočije. Letos pa je svoj obisk združila tudi s koncertom, s katerim je odprla slovite dubrovniške igre in obenem tudi novo koncertno dvorano v Dubrovniku.

Številni obiskovalci jugoslovanske obale si bodo z veseljem kupili za spomin umetniški album akademskega slikarja Mihe Maleša

Slike z Jadrana

Knjigo je izdala

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Vsebuje 47 umetniških slik z jadranske obale, besedilo je natisnjeno v angleščini.

Za ljubitelje slovenskih gora je

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

izdala obsežen album skrbno izbranih fotografij z motivi iz slovenskih Julijskih Alp:

Jaka Čop

Svet med vrhovi

Knjiga je izšla v slovenski in angleški izdaji in jo dobite v vseh knjigarnah.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

skrbi za stalno zalogo dobrih slovenskih slovarjev angleškega, francoskega, italijanskega, nemškega in drugih jezikov.

Slovarje Državne založbe Slovenije dobite v vseh njenih poslovalnicah in v drugih knjigarnah republike Slovenije.

Državna založba Slovenije

LJUBLJANA

učbenik slovenskega jezika

SLOVENE FOR YOU

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTEE

MÖCHTEN SIE NICHT SLOWENISCH
LERNEN?

¿QUIEREN HABLAR EN ESLOVENO?

naročite pri

ZALOŽBI

MLADINSKA KNJIGA

LJUBLJANA P. O. B. 36/II
Yugoslavia

En izvod stane 1,10 \$
ali 820 din

POPRAVEK OGLASU

JU
GO
EX
PORTA

v letošnji julijski številki RODNE GRUDE v odstavku: Valute, ki jih je mogoče vplačevati po tem sistemu kupovanja.

S francoskimi franki je prav tako možno kupovanje blaga z 20% popustom, kot z vsemi drugimi navedenimi valutami.

Na naših krilih v rojstno deželo

Prvo jugoslovansko potniško letalo Adria-Avioprometa je pripeljalo prve potnike iz Amerike v Jugoslavijo

Veliko, srebrno štirimotorno letalo »Douglas« Adria-Avioprometa, s sedežem v Ljubljani, je bilo prvo jugoslovansko potniško letalo, ki je s potniki preletelo »veliko lužo« in pristalo v Jugoslaviji. In prvi potniki so bili naši izseljenci iz Kanade, ki so se vkrcali na letališču v Torontu in se odpeljali naravnost v rojstno deželo.

Srečanje z jugoslovansko posadko in letalom je bilo za izseljence že prvi stik z domovino. Potnike na letalu sta sprejeli stewardesi Maja in Vida v slovenski in hrvaški narodni noši, kar je še posebej prispevalo k domačemu vzdušju, ki je vladalo med poletom iz Toronta pa vse tja do Zagreba. V skupini je bilo 81 naših izseljencev, med njimi so bili mnogi, ki niso videli rojstne dežele 30 do 40 let. Med njimi so bili predstavniki vseh jugoslovanskih narodov ter so zato govorili, da je to letalo hkrati tudi simbol bratstva in enotnosti.

Prisrčna slovesnost ob odhodu letala, katere so se udeležili predstavniki vseh naprednih izseljenskih organizacij v Kanadi, bo ostala izseljencem v spominu kot pomemben dogodek, ko je prvo jugoslovansko potniško letalo s potniki preletelo Atlantik. Na ta uspeh smo ponosni Jugoslovani in naši zavedni izseljenci.

Nekoč so odhajali naši ljudje v daljni svet in stara domovina je izgubila sled za njimi. Zdaj se je to spremenilo. Nova Jugoslavija

posveča veliko pozornost svojim izseljencem in letos je priletelo jugoslovansko letalo ter jih odpeljalo preko oceana iz nove domovine v rojstno deželo in odpeljalo jih bo tudi nazaj. Naši izseljenci, ugledni državljani nove domovine, ustvarjajo tako nove mostove sodelovanja med kraji, kjer zdaj živijo in kjer so živeli nekoč.

Vožnja iz Kanade — med potjo smo se ustavili samo v Novi Fundlandiji in na letališču Shannon na Irskem — do Jugoslavije je bila prijetna in udobna. Kako hitro smo prileteli v Jugosla-

Predstavniki izseljenskih organizacij iz Kanade so se na letališču v Torontu poslovili od rojakov, ki so odleteli s potniškim letalom AA na obisk v Jugoslavijo

Stewardesi jugoslovanskega letala, oblečeni v slovensko in hrvatsko narodno nošo sta pozdravili potnike

vijo! Ob 18. uri po jugoslovanskem času smo odleteli iz Toronta in drugi dan malo pred 17. uro so se naši rojaki že srečali in pozdravili s številnimi sorodniki in prijatelji na domačih tleh.

Ta prvi polet je organizirala Hrvatska Bratska Zajednica, Zveza Jugoslovanov-Kanadčanov, Nacionalna zveza Makedoncev in ženska sekcija Bratstvo-Jedinstvo s sedežem v Torontu.

Vodja skupine jugoslovanskih potnikov je bil Branko Mihić. V imenu Slovenske izseljenske matice je član glavnega odbora zazelel dobrodošlico slovenskim rojakom iz Toronta in drugih mest v Kanadi, kjer so deset in deset let gojili slovensko besedo in materin jezik.

Pred letališčem so bili avtomobili iz Ljubljane, Sevnice, Loškega potoka in Ilirske Bistrice in sorodniki so potrpežljivo čakali na prihod letala.

Prav pristrčno smo pozdravili Johna in Agato Divjak iz Toronta, Mary Peček in Rozino Žižek iz Val'Dora, Karolino in njeno hčerko Mildred Pierse (Pirc) iz San Chaterines, ki je zaposlena na občini v tem mestu. Mildred je rojena v Kanadi in lepo govori slovensko. Ti dve sta ostali v Veliki vasi pri Leskovcu na Krškem polju. Divjak in žena v Sevnici, Mary Peček pa na Golem pri Igu. Nekaj drugih je bilo iz Murske Sobote in Lendave in so odpotovali na domove svojih sorodnikov.

Ob teh obiskih nam govori o sebi Kanada, velika dežela ob hladnih morjih, pokrita z velikimi prastarimi gozdovi in visokimi planinami, pa tudi Kanada s tempom modernega življenja.

Veselimo se takšnih obiskov, njim vsem naj velja naš pristrčen domovinski pozdrav.

*Stane Lenardič
Lojze Zdravje*

Foto: S. Lenerdič

Spet na domačih tleh

*Joseph Zaic s soprogo
iz Clevelanda*

Foto: A. Tomšič

*Ameriška rojaka
Karel in Julija Kremesec
med metliškimi pevci*

Foto: P. Romanič

*Skupina Slovenske dobrodelne
zveze, ki je pod vodstvom
predsednika g. Sušnika prispela
11. junija*

*24-letna Stanka Bavcon iz
Argentine bo kar pol leta
ostala med svojimi v Ravnah
nad Črničami*

Foto: M. Ličen

*G. Anna Jesenko, ki je s so-
progom Jacobom pripeljala
skupino 12. junija*

OTOČEC 1963

*Upravnik
Prosvete
Milan
Medvešek
iz Chicaga*

*Marie Prisland, častna
predsednica Slovenske
ženske zveze*

*Predsednik
občinske
skupščine
iz
Novega mesta
Sergej
Thorževski*

*Zima Vrščaj,
podpredsednica
Slov. izseljenske matice*

*Krist Stokel,
predsednik
Kluba
upokojencev
iz Euclida*

*Jože Martinčič
iz Francije*

*Frank Rupreht
iz Clevelanda*

Govorniki na pikniku Foto: F. Erjavec

Srečanje dveh generacij

FERI ZERDIN

Ob odhodu s piknika na Otočcu smo se tudi mladi hoteli posloviti od vseh, s katerimi smo tega prijetnega dne kramljali, nazdravljali s cvičkom, peli, se veselili in skupaj potovali s spomini v preteklost. Ob slovesu smo hoteli vsem še enkrat stisniti roko in reči iskren: »Nasvidenje!« Tako bi se spodobilo in tako smo se hoteli posloviti zato, ker smo se poslavljali od vas, dragi rojaki, ne kot znanci enega samega dne, ampak kot prijatelji od prijateljev, ki jih morda spet dolgo ne bomo videli.

Oprostite, nismo se poslovili. Veseli godbeniki in pevke so takrat vnesli med nas mnogo preveč veselja in kdo bi hotel ob takem misliti na slovo, v katerem je vedno nekaj grenkega. Tako moramo zdaj spregovoriti vsem preko pisma, ki ga pošiljamo za vami na daljnje vzporednike in poldnevniko sveta. V tem pismu bi radi spregovorili tako iskreno, kot ste to storili vi na Otočcu, ko ste z odra pozdravljali domače ljudi, svoje prijatelje iz daljnih dežel, naš novi čas in nove uspehe.

Zaradi tega vsega vam pišemo to pismo.

Pisma pričakujemo navadno le od svojih prijateljev in znancev, zdaj pa se je zgodilo, da vam piše človek, ki je bil še dan pred piknikom vaš znanec. Takrat, ko ste vi odhajali čez morja in čez meje, še nisem bil rojen. Doslej smo vas mi mladi poznali le po besedah vaših daljnih znancev, zdaj pa smo se prvič srečali z vami. In vendar trdim, da to srečanje niti ni bilo prvo, čeprav smo tako različne generacije. Dogajanja v svetu gledamo z istimi očmi in v mislih smo se srečali že davno, davno. Čeprav vas vseh osebno ne poznamo, poznamo vaše mišljenje, zato se nam zdi, da vas že dolgo poznamo. Zaradi vsega tega vam pišem kot prijateljem, čeprav smo iz dveh različnih generacij.

Pišem vam tudi zato, ker sem srečen, da ste kljub tridesetim, štiridesetim ali celo petdesetim letom bivanja v tujini ostali v srcu Slovenci, da ste ohranili naš jezik in pa zato, ker vem, da piknik na Otočcu za vas ni bilo le navadno srečanje, kakršnih imate v tujini veliko, ampak ste ga podčrtali z besedami: **na domači rodni grudi**. Vse to sem vam votel povedati ob slovesu.

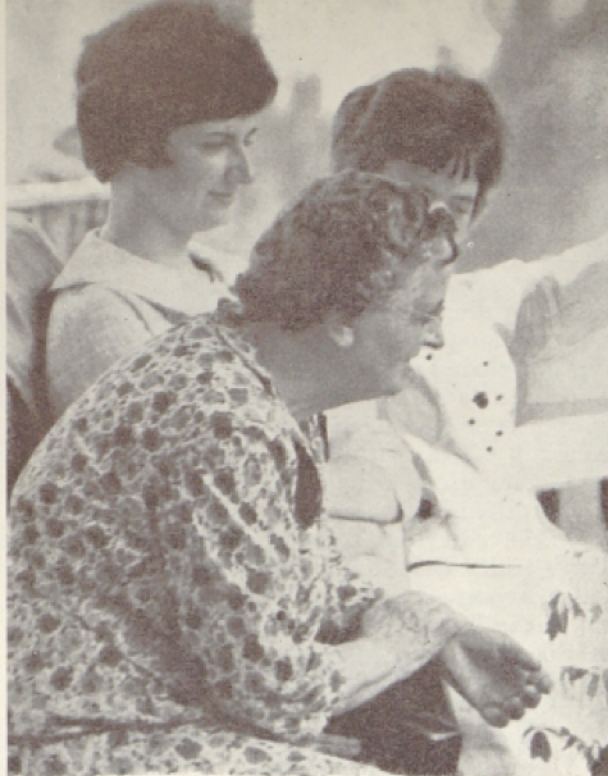
To pismo pišem vam, ki ste bili na Otočcu, in vsem vam, ki ste nameravali priti, a so vas težave zadržale doma, kakor tudi vsem tistim, ki ste o pikniku spregovorili kje daleč v tujini in si v mislih šepetali: »Drugo leto, če bo zaslužek dober, moram potovati v Jugoslavijo, k sorodnikom, na piknik, med slovenske planine, na naše morje in med naše ljudi.«

Oprostite, nisem vam mogel stisniti roke ob slovesu, kajti s tem bi vlil v prijetno razpoloženje kapljico pelina. Dobro se še spominjam vseh, ki sem vas spoznal na travniku ob zeleni Krki.

*Vesela domača pesem
v prijetni družbi*

Foto: F. Erjavec

Chirley Ann Koritnik iz Rock Springsa, W. s svojo babico Mary Di Piwick Foto: Agnič

Milka Pirc iz Kanade Foto: Agnič

...na primer tebe, Shirley Koritnik, dekle z angleškim imenom, slovensko krvjo in ameriški-mi šolanji. Z babico si se odpravila na daljno pot svojih prednikov, čeprav si rojena v Ameriki in čeprav so tvoji starši prav tako rojeni v novem svetu. Prvič si pozdravila domovino, o kateri ti je doslej pripovedovala le babica. Končala si ameriško gimnazijo in jeseni se boš kot 21-letno dekle vpisala na učiteljsiše. Vem, da boš o tem obisku v Jugoslaviji še velikokrat pripovedovala svojim ameriškim učencem. Zardevala si, ker ne obvladaš, kot tretja naša generacija na tujem, dobro jezika svojih staršev in si zato kupila slovarje, da bi se rešila zadrege. Tebi in tvoji babici Mary Di Piwick pišem to pismo.

Ob slovesu bi moral pozdraviti tudi vaju, prijazna rojaka Česen in Štokelj, ki sta prva dala pobudo za srečanja na domačih tleh. Rad bi vama stisnil roko spet ob naslednjem srečanju! Spominjam se tudi vas, Divjak iz Toronta, vas Mary Prislantova, ki ste ustanoviteljica Slovenske ženske zveze, Jakoba Cuznarja, ki je zdaj spet našel gnezdo v svojem Podkorenu, živahnega Vincenca Pivka, ki ga poznajo rojaki od New Yorka do Los Angelesa in pa vaju zakonca Jesenko, ki sta doma iz ameriške Ljubljane — Clevelanda. Vsem bi rad ob slovesu stisnil roko in vam povedal iskren: »Nasvidenje!«

Takrat je bilo plesišče polno polk in valčkov, med nami so še vedno plavale prijetne melodije

Predsednik matice Ivan Regent in podpredsednica Zima Vrščaj v družbi s častno predsednico SZZ Marie Prislant, tajnico Albino Novak in rojakom Jakobom Cuznarjem iz Podkorena

Se ena vesela družba: tajnik matice A. Švagelj (sedi v sredi) v družbi s člani glavnega odbora matice in rojaki

Slovenski oktet je zapel

Foto:
F. Erjavec

slovenskega okteta in fantov iz Št. Jerneja, narodni plesi in kola skupine »Franceta Marolta« so nas popeljali v daljno mladostno preteklost in kdo bi hotel takrat pomisliti na besedico slovo.

Zaradi tega se nisem poslovil od vas, Jože Šetrajič, ki ste pred leti premerili svet in si končno spet splekli gnezdo med domačimi brežiškimi polji, od vas, Jože Martinčič, ki ste pozdravljali goste v imenu vseh francoskih izseljencev, od vas Mary Kvas, ki se tako radi opravičujete, če se vam med domačo govorico neopazno vmeša angleška beseda, in od vas Janez Mikolič, ki ste že tolikokrat prepluli morje med Evropo in Ameriko.

... Milan Medvešek, upravnik slovenskega lista Prosveta, spominjam se vaših besed, ki ste

jih povedali zbranim gostom na Otočcu: »Kot otrok sem se igral ob Krki, a nikdar nisem upal čez most, na to stran, kjer smo se danes srečali, kajti tu so vladali plemenitaši...«

Prihajali ste na oder in govorili o spominih, pozdravljali znance. Ko pa se vam je včasih vmes prikradla angleška ali francoska beseda, ste se opravičevali, češ leta in leta smo preživeli v tujini. Zares ni bilo potrebno to opravičevanje, kajti danes ne merimo ljudi po besedi, ampak po srcu.

Kaj naj zapišem o tebi, prijazno črnolaso dekle v mornarski obleki? Predstavila si se v lepi slovenščini in povedala svoje ime Milka Pirc. S tvojega obraza je sijalo dvajset pomladi, ki si jih preživela v kanadskem Ontariu. Prvič si prišla v rojstni kraj svoje matere Karoline

Na češnjevo piknik v Velike Žablje

in čeprav si prepotovala veliko sveta, si bila prijetno presenečena nad našo domovino. Rad bi odgovoril na tisto tvoje vprašanje: »Ne vem, zakaj so se moji starši izselili iz tako lepih krajev?« Veš, Milka, nekoč je bilo drugače! Povej tako tudi svojemu bratu, ki študira v Angliji in bratu, ki živi v Kanadi. Povej jima to v lepem slovenskem jeziku, za katerega bi ti zavidal marsikateri Slovenec. Milka Pirc, ne pozabi na tisti svoj »nasvidenje«, misli na njega tudi v daljnem Ontariu.

Tudi tebi, 15-letni ameriški gimnazijec David Skull, ki si skupno z očetom Lojzom prvič obiskal domovino, bi rad napisal nekaj vrstic. Pri-poveduj svojim znancem v Coloradu o svojem obisku v Velenju, Šoštanj, Dolenjskih Toplicah in lahko jim poveš tudi o našem drugem razredu v vlaku, ki ga v Ameriki še nisi videl. Veš, pri nas še nimamo vsega, a smo vendarle bogati, kajti imamo dovolj volje in jasne cilje, zato bomo še marsikaj dosegli. Spomni se teh besed takrat, ko se boš kot elektroinženir prvič napolnil v življenje.

Vi, ameriški Slovenci, ste praznovali ob bistri Krki zraven čarobnega otočka dan neodvisnosti, mi smo praznovali dan borca, vsi pa, ki smo se srečali tega dne in sta nas domača glasba in eviček zazibala v prijetnih mislih, smo praznovali praznik srca.

Vse to sem vam hotel povedati ob slovesu, toda kdo bi takrat motil prijetno razpoloženje. Kdo bi pil takrat pelin, ko pa je bil na mizah eviček!

Naši Amerikanci na češnjevem pikniku v Žabljah pri Vipavi

FRANK CESEN IZ CLEVELANDA

Triindvajseti junij je bil vroč dan, ko se nas je več ameriških rojakov odzvalo povabilu poznanelega Clevelandčana Krista Stokla, da obiše-mo njegov rojstni kraj Velike Žablje pri Vipavi.

Z ljubljanske avtobusne postaje so razen mene odpotovali še: Joe Durjava, Frank Levar in Andy Kavčnik. Vožnja po zeleni in deloma skalo-viti pokrajini je bila kar prijetna. V Postojni sta se nam pridružila Andy Božič z ženo Mary in Joe Godec.

Ko smo dospeli v Ajdovščino, smo se seveda pošteno okrepčali, potem pa sta nas taksi in Vinko Pink, ki je že tri leta doma v starem kraju — v Idriji, potegnili v pet kilometrov oddaljene Velike Žablje, kraj, s svojevrstnimi, starinskimi vijugastimi cestami.

V Stokljevi rojstni hiši nas je že čakala prist-na vipavska rebula in ogromna košara pravkar nabranih češenj. Razume se, da smo se v polni meri poslužili teh dobrot. Prijazna gospodinja ni vedela, kako bi nam bolj postregla.

Pridružilo se nam je še več Amerikancev. Nato smo skupaj odšli v mali kulturni dom v gradu na hribu, kjer se je nekoč šopirila itali-janska aristokracija. Domače prosvetno društvo

*Sladke so vipavske češnje,
rebula pa pogreje prav do
srca. Da je lažje tekla po grlu,
so ribiči za goste nalovili
tolstih postroji*

Foto: Mirko Ličen

je pripravilo zanimiv kulturni program. V imenu domačinov je goste pozdravil nečak Krista Štoklja Rado Štokelj, v imenu podružnice Slovenste izseljenske matice pa Mirko Ličen. Moški pevski zbor nas je počastil s pesmijo Pozdrav. Vse pesmi, ki so nam jih zapeli, so bile res zelo lepe. Tudi burka Lažni zdravnik, ki so jo domači fantje in dekleta dobro zaigrali, nas je odlično zabavala. Po igri je podpisani v imenu navzočih ameriških rojakov pozdravil navzoče ter se prirediteljem zahvalil za lep sprejem.

Ko je bil program zaključen, smo se ameriški rojaki skupaj z domačimi pevci in igralci podali na Štokljevo domačijo, kjer so nas čakale na dvorišču obložene mize. Pristna rebula, ki sta jo pripravila Štokljev 83-letni brat France in njegov zet, je pripomogla, da smo bili zgovornejši. Štokelj je zapovedal, da moramo uničiti najmanj sto litrov te žlahtne domače kapljice. Prizadevali smo si, da bi ga ubogali in zraven pridno prigrizovali domačo salamo in druge dobrote.

Naša družčina je postajala vedno boljše volje. Pevci so nam ves čas pridno prepevali same lepe pesmi o ljubezni, domovini in svobodi.

Veliko prekmalu se je bilo treba posloviti. Krepko smo si segli v roke in dejali: Na svidenje!

Ljubljanski avtobus smo seveda zamudili, pa se nam je ponudil naš prijazni, vedno nasmejani »Pinky«, da nas popelje v hotel v Ajdovščino. Ko pa je naš Durjava v šali omenil, da naj nas kar v Ljubljano zapelje, je naš Pinky samo prikimal: O kay, bom pa jutri spal, saj imam čas!

Res je zlata duša ta naš Kalifornijec. Tako smo jo rezali proti Ljubljani skozi tiho zvezdnato noč. Na Vrhniki pred Cankarjevim spomenikom je naš Vinko ustavil in modro povedal:

»Ali vidite, kako se Cankar žalostno drži. Pa veste zakaj?«

Seveda nismo znali uganiti. Pa nam je razložil: »Zato, ker so mu podrli gostilno Mantova, kamor je rad zahajal.«

Še več podobnih smo razdrli in tako skoraj vedeli nismo, kako in kdaj smo se znašli spet v Ljubljani, prepolni lepih vtisov, ki smo jih odnesli iz Vipavske doline.

MATEJ SAVORA

Na povratku

*O, domovino moja,
uvijek, kada se k tebi vraćam,
pružoš mi ruke tople,
kao što ih svakome pružoš,
tko ti s ljubavlju dolazi.*

*Malena si, ali gorda,
marljiva poput crva
i puna zanosne pjesme.
Ljubiš sve kao mati,
i onog, tko nije kadar
da te shvati.*

*Spuda te u srcu nosim,
i svuda osjećam.*

Pesem je iz pesniške zbirke RAZIGRANI RITMOVI Slovenca Mateja Savore, ki je doma iz Središča ob Dravi. Vendar ga je Zagreb, kjer je živel nekaj časa, in pa bližina Hrvatske toliko pritegnila, da je večina njegovih pesmi v hrvatskem jeziku, čeprav je nekaj tudi slovenskih.

Zdaj živi spet v svojem rojstnem kraju, kmetuje in piše tako, da so njegove pesmi blizu nam, ki smo doma, gotovo pa tudi tistim, ki so daleč od doma.

Tito ponovno predsednik Jugoslavije

šćinske dvorane, mnogi so prišli neposredno iz proizvodnje, naravnost s svojega delovnega mesta. Saj je v novoizvoljenem gospodarskem zboru tri četrtine poslancev iz delovnih organizacij, v socialno-zdravstvenem zboru je 36% poslancev socialno zdravstvenih delavcev, v kulturno prosvetnem zboru pa je 62% poslancev prosvetnih in kulturnih delavcev.

V imenu prisotnih zveznih poslancev, med katerimi so bili tudi najožji sodelavci Tita, ter v imenu zveznega odbora Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije, je spregovorila članica zveznega zbora zvezne skupščine Vida Tomšič, ki je predlagala, da izvolijo za predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita.

V dvorani je zavalovilo spontano navdušeno odobravanje. Po izvolitvi predsednika je bil soglasno z vsemi 665 glasovi navzočih poslancev sprejet tudi predlog — izvolitev Aleksandra Rankovića za podpredsednika republike.

Tako je v nedeljo zvezna skupščina z izvolitvijo predsednika in podpredsednika Socialistične federativne republike Jugoslavije opravila svojo prvo nalogo. Nova skupščina se je prvič sestala dan prej, v soboto, ko se je konstituirala in izvolila svoje predsednike. Poslanci vseh zborov so z viharnim ploskanjem pozdravili izvolitev Edvarda Kardelja za predsednika skupščine in treh podpredsednikov: Mijalka Todorovića, Strahila Gigova in Zvonka Brkića.

»Oči naših državljanov so uprte v nas, v voditelje, in gledajo, kakšen je naš odnos do nove ustave — ali jo bomo dosledno izvajali, ali bomo v polni meri izpolnjevali njena načela. Mislim, da bodo volivci po tem ocenjevali sposobnosti svojih predstavnikov...« je v svojem govoru po izvolitvi v nedeljo med drugim dejal predsednik Tito. Potem je govoril o začetnih težavah nove Jugoslavije, ko nihče v svetu ni verjel, da bo iz nekoč tako zaostale dežele nastala močna, socialistična država, ki temelji na čvrstih temeljih samoupravljanja delovnih ljudi.

»Čeprav ne mislim podrobneje razlagati naših uspehov, ki so dovolj znani,« je dejal predsednik Tito, »vendar bi tukaj na kratko omenil zelo nagel materialni razvoj naše dežele in še posebej razvoj naše industrije in nekaterih drugih gospodarskih področij.

Nacionalni dohodek Jugoslavije je danes za približno trikrat večji kot je bil pred vojno. Obseg industrijske proizvodnje, ki daje približno polovico celotnega narodnega dohodka, je

V nedeljo 30. junija so topovske salve v prestolnici Jugoslavije Beogradu in v vseh glavnih mestih jugoslovanskih republik oznanile: Tito je ponovno izvoljen za predsednika Jugoslavije.

V zvezni ljudski skupščini je vseh 665 navzočih novoizvoljenih poslancev s tajnim glasovanjem potrdilo vero in zaupanje delovnih ljudi Jugoslavije: Josip Broz-Tito, legendarni junak naše dežele iz njenih najtežjih dni, ko se je borila za svobodo, se nato kljub vsem tako velikim težavam tako prerodila. nenehno rasla in jo danes ves svet prav dobro pozna — ostane še nadalje njen zvesti, modri krmar.

To je bil pomemben dan naše dežele in vseh nas Jugoslovancev.

Velika dvorana je bila premajhna, da bi sprejela vse poslance zvezne skupščine. V veliki večini so bili to novi obrazi, novi ljudje. Zelo številni med njimi so prvič prestopili prag skup-

petkrat večji kakor pred vojno. Obseg kmetijske proizvodnje je bil v minulem petletnem obdobju za kakšnih 50 odstotkov večji glede na predvojno desetletno povprečje.

Z dviganjem proizvodnih sil in krepitvijo materialne osnove naše družbe smo imeli možnosti, da postopno in stalno zboljšujemo življenjske pogoje, da dvigamo življenjski standard naših delovnih ljudi in zboljšujemo službe družbenega standarda. Samo v zadnjih šestih letih se je osebna potrošnja prebivalstva realno povečala za 44 do 50 odstotkov na prebivalca. Zadnja leta gradimo več kot 100.000 stanovanj na leto. Omrežje šol, prosvetnih in kulturnih ustanov je znatno razširjeno. Danes okrog 3,5 milijona otrok, mladine in odraslih ali skoraj vsak peti prebivalec naše dežele obiskuje šole in druge ustanove za izobraževanje, tako da smo zdaj med tistimi deželami na svetu, ki nudijo najširše možnosti za šolanje.«

Zadnji del svojega govora je predsednik Tito posvetil zunanjepolitičnim problemom ter ponovno poudaril politiko neangažiranosti naše dežele ter njeno borbo za mir, razorožitev ter prijateljsko in miroljubno sožitje in sodelovanje z vsemi narodi sveta. Med drugim je dejal:

»Po našem prepričanju, ki smo ga že večkrat poudarili, bi sklenitev sporazuma o prepovedi atomskih poskusov omogočila uveljaviti nadaljnje ukrepe na širokem in kompleksnem torišču

razorožitve. Menimo, da so zlasti po privolitvi ZSSR v inšpekcijo na mestu, ustvarjeni nujno potrebni objektivni pogoji za sklenitev takšnega sporazuma. Z upanjem pričakujemo sestanek v Moskvi letos v juliju med sovjetskimi, ameriški in angleškimi predstavniki. To je dobra pot za iskanje izhoda iz sedanjega položaja. Zadnji govor gospoda Kennedyja, predsednika ZDA, tudi vzbuja upanje, da je svet ubral pot k pomiritvi položaja in k iskanju izhoda iz sedanje zagate, ki je za mir v svetu čedalje bolj nevarna.«

VESELIMO SE OBISKA PREDSEDNIKA JUGOSLAVIJE

Vest, da bo predsednik Tito letošnjo jesen obiskal Mehiko, Bolivijo, Brazilijo in Čile so jugoslovanski izseljenci v teh deželah navdušeno sprejeli.

Podružnica Hrvatske izseljenske matice v Splitu je prejela že številna pisma, v katerih rojaki in predstavniki izseljenskih organizacij pišejo, kako se vesele, da se jim končno uresniči dolgoletna želja, da bodo lahko v svoji sredi pozdravili dragega predsednika Tita.

Jugoslovanska društva, šole in razne organizacije v Rio de Janeiru, Sao Paulu, La Pazu, Cochabambi, Santiagu, Punta Arenasu, Antofagasti in drugih mestih že pripravljajo programe za razne kulturne, športne in zabavne prireditve v pozdrav in počastitev predsednika Jugoslavije maršala Tita.

Novoizvoljeni poslanci so se zbrali na prvem zasedanju zvezne ljudske skupščine

Trije dogodki

V juniju je obiskal Jugoslavijo častni konzul Jugoslavije v Limi, glavnem mestu Peruja. Ugledni gost je doma iz Nerežišča na otoku Braču, od koder se je s starši izselil kot štiri-letni deček pred petinštiridesetimi leti. Med svojim bivanjem v naši deželi je obiskal številne kraje in si ogledal mnoge kulturne in zgodovinske znamenitosti ter znanstvene ustanove. Ko se je mudil v Beogradu, je uglednega jugoslovanskega izseljenca sprejel tudi predsednik Tito s soprogo Jovanko. Med daljšim, pristrčnim razgovorom je g. Martinić izročil predsedniku Titu darilo naših izseljencev iz Peruja. Dva dni je g. Martinić preživel tudi v Sloveniji, kjer sta ga sprejela predsednik in podpredsednik slovenske vlade. Seveda je obiskal tudi urad Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. Novinarjem je

Častni konzul Jugoslavije v Limi g. Martinić v razgovoru s podpredsednico in tajnikom Slovenske izseljenske matice

dejal, med drugim: »Glavna mesta jugoslovanskih republik so postala že prava vele mesta. Med svojim bivanjem v Jugoslaviji sem si ogledal tudi Dubrovnik, ki je za mene najlepši kraj na svetu.

V Beograd je v juniju prispela tudi naša znamenita rojakinja, primadona newyorške Metropolitan opere Zinka Kunčeva. Umetnica, ki je

lani v decembru slavila redek in nadvse pomemben umetniški jubilej, 20-letnico nastopanja v eni največjih svetovnih opernih hiš, newyorški Metropolitan operi, je prišla, kakor že mnoga leta doslej, v rodno deželo, da si odpočije po izredno naporni sezoni. Svoji rodni deželi pa je letos namenila še lepo umetniško darilo: svečani koncert, s katerim je odprla letošnje Dubrovniške poletne igre. Čeprav umetnica preživi vsako leto dopust na rodnih tleh, je bil to prvi koncert, s katerim je začela letošnje Dubrovpravila. Med drugim je pela dve ariji Dezdemone iz Othela, opere, ki je v pretekli sezoni zavzemala eno najvidnejših mest na repertoarju Metropolitan opere. Poleg teh je zapela tudi arijo iz Tijardovićeve opere Mala Florami, s katero so, kakor je izjavila novinarjem, povezani njeni osebnosti in posebno topli spomini. To arijo je namreč večkrat pela med zadnjo svetovno vojno jugoslovanskim izseljencem.

Naša priznana umetnica, ki je doživela edinstveno čast, da je 25 let primadona newyorške Metropolitan opere, je nedavno začela gradnjo nove operne hiše v New Yorku s tem, da je privila prvi vijak, ki je bil pozlačen, v jeklen steber za novo kulturno stavbo. Ob tej svečanosti, o kateri so newyorški listi obširno pisali, so bili navzoči številni predstavniki newyorškega javnega in kulturnega življenja.

V novi umetniški sezoni čaka Zinka Kunčeva vrsta umetniških gostovanj po raznih ameriških mestih. Pred njo je pa še en jubilej: 35-letnica njenega prvega nastopa na deskah zagrebške Opere, ki pomeni njen prvi korak v svet operne umetnosti. Na vprašanje novinarjev, ali bo morda ta jubilej proslavila v zagrebški Operi, je umetnica odgovorila: »Seveda bi to želela, toda zdi se mi, da bi bilo to glede na moje obveznosti težko izvedljivo.«

V Umetniški galeriji v Dubrovniku so v juniju odprli razstavo ameriškega slikarja jugoslovanskega rodu Save Radulovića. Med 20 deli, ki jih je umetnik razstavil, je polovica motivov iz zadnje vojne, v kateri je Radulović sodeloval kot oficir zavezniške armade in bil v Italiji, Jugoslaviji in Italiji. Druge slike pa ponazarjajo motive iz Jugoslavije. Radulović je po rodu iz Črne gore in ga v ZDA uvrščajo med vidne sodobne ameriške upodabljalne umetnike. V Pentagonu v Washingtonu visi 39 njegovih platen z vojno tematiko, med njimi so štiri slike s partizanskimi motivi.

Slovenija bo dobila novo veliko letališče

Letalski promet v zadnjem času silovito narašča. Lani so letala po vsem svetu prepeljala samo v rednem potniškem prometu nad 200 milijonov potnikov in na določenih področjih spodrinila vsa druga prometna sredstva.

Doslej je bila Slovenija v tem zapostavljena, glavna ovira pa je bilo pomanjkanje sodobnega letališča. Že letos pa bodo lahko pristajala in poletela tudi največja letala na novem ljubljanskem letališču pri Brnikih za Šmarno goro. S tem se bo Jugoslaviji odprlo novo, Sloveniji pa prvo »zračno okno« v svet.

Novo ljubljansko letališče bo imelo betonsko stezo za vzlet in pristajanje, ki bo dolga 2200 in široka 45 metrov. S »steze« bodo vodile betonske »poti« do ploščadi pred pristaniško zgradbo. Stezo bo obdajal poseben sistem svetilk, ki bodo omogočale pristajanje letal v megli in ponoči, trije radijski svetilniki, radar in gonio-meter za pristajanje domala v vsakem vremenu.

Med pristaniškimi zgradbami bo kontrolni stolp, v katerem bo sedež kontrole letenja.

V pristaniških zgradbah bodo tudi udobne čakalnice za potnike, velika restavracija in bar, prostori za obmejne, carinske, zdravstvene in potne uslužbence, pa tudi gasilci bodo imeli svoj prostor. V bližnjem gozdiču bo gorenjska hiša, kjer bodo sobe za posadke, ki bodo prenočevale na letališču. Svoje zgradbe in naprave pa bodo imeli tudi uslužbenci, ki bodo skrbeli za čiščenje letal, natakanje goriva, natovarjanje in iztovarjanje, oskrbo letal s pripravljeno hrano ter pijačo in končno mehaniki, ki bodo pomagali pri popravilu manjših okvar.

Čemu pa bo služilo letališče?

Rednim letalskim zvezam Ljubljane z bližnjimi letališči, prvenstveno z Beogradom pa tudi Zagrebom, Dubrovnikom, Splitom itd. Preko ljubljanskega letališča bodo potekale tudi redne jugoslovanske letalske proge v Pariz, Frankfurt, Milano in Dunaj. Največ letal pa bo predvidoma pristajalo poleti in pozimi, ko bodo dovažala turiste za letovišča Slovenije in Istre. (Naj mimogrede zapišemo, da so doslej v te kraje prihajali turisti iz zahodnih in skandinavskih držav na beneško in celovško letališče, od tam pa z avtobusi na Bled ali v Opatijo).

Na letališču bo imelo svojo bazo tudi podjetje Adria aviopromet, ki s svojimi velikimi, štirimotornimi letali prevažata potnike in tovore po vsej Evropi, Afriki in Aziji.

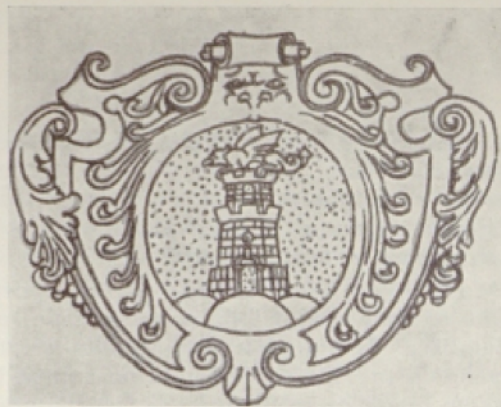
Zapisali smo že, da bo letališče že letos zgrajeno. Najkasneje ob dnevu republike bodo na novem letališču pristala prva letala!

Zato se za novo letališče že zdaj zanimajo številna tuja letalska podjetja. In ne samo zaradi dovoza turistov. Novo ljubljansko letališče ima izredno ugodno lego na poti med Zahodno Evropo in Bližnjim vzhodom ter Vzhodno Evropo in Severno Afriko. Brez dvoma se ga bodo posluževala številna tuja letala za vmesne postanke na teh pomembnih zračnih poteh. Njegov pomen je še toliko večji, ker bo eno redkih, sodobnih letališč v zahtevnem alpskem področju in bo lahko nudilo varen pristanek letalom, ki bi morala zaradi kakšne okvare zasilno pristati.

Prihod skupine, ki je prispela na zagrebško letališče. Prihodnje leto bodo letala pristajala že na slovenskih tleh, na novem letališču pri Brnikih

Nova stara Ljubljana

Renesančni grb mesta Ljubljane iz 18. stol.

Se vam ne zdi, da je v naslovu tega sestavka nekaj, kar ni povsem razumljivo? Kako je mogoče spraviti vkup besedi *novo* in *stara*? Imate prav, nekaj morda na videz ne gre vkup, v resnici pa...

Preteklost Ljubljane je vsekakor zanimiva zgodba, polna napetih dogodkov, ki jih lahko imenujemo zgodovina. Nekateri bi v prvo poglavje o zgodovini Ljubljane všteli že mostiščarje, tiste davne prebivalce, ki so povsod ob nekdanjem jezeru zabijali kole v močvirje in plitvo vodo ter na njih postavljali selišča. Drugi menijo, da se zgodovina Ljubljane začne ali takrat ko so Japodi in Tavriski (ilirsko oziroma keltsko pleme) na grajskem griču postavili svoje gradišče ali pa celo natanko pred 1998 leti, ko je prva rimska legija postavila svoj tabor tam, kjer je nastal utrjeni in s kopališči ter vodovodom lepo opremljeni pravokotnik Emone. Ko so v te kraje pozneje prišli Slovani niso od Emone, ki jo je hunski poglavar Atila dokončno in temeljito podrl leta 451, našli drugega kot ruševine. Baje so kraj, kjer so se naselili imenovali kar Gradišče (danes cesta v Ljubljani), kakor so pač imenovali vsak kraj, kjer so našli ruševine rimskih poslopij in mest.

Prava zgodovina Ljubljane pa se začne pravzaprav šele leta 1144, ko je prvič omenjeno ime gradu in mesta (po nemško Laibach in po slovensko Luwigana). Čeprav je grad stal na griču, kjer stoji danes, pa je bilo naselje še vedno približno tam, kjer so bili naseljeni Rimljani. Ljubljana je bila takrat pravzaprav le glavni grad frankovskih Spanheimov, medtem ko je bil sedež vojvodine Kranjske vse do 13. stoletja v Kranju.

Šele Bernard Spanheimski je docela preselil Ljubljano pod grajski grič in jo za nemirne srednjeveške čase oskrbel z obzidjem. Mesto seveda ni posebno napredovalo, ker so glavne trgovske poti šle mimo Ljubljane (Trst—Idrija—Škofja Loka—Kamnik—Maribor itd. in pa Trst—Postojna—Cerknica—Bloke—Novo mesto—Zagreb itd.).

Bolj ko je rasla nevarnost, bolj se je krepilo mestno obzidje. Češki kralj Přemisl je obzidje zlahka zavzel (1270), toda Vitovcu se je Ljubljana ubranila (1442). Turki so Ljubljano vedno oblegali brez uspeha, tako prvič (1415), kakor tudi leta 1475, ko je mestno obzidje vzdržalo najhujše turško obleganje. Natanko sto let po prvem turškem obleganju so v mesto vdrla uporni kmetje in napadli grad na griču...

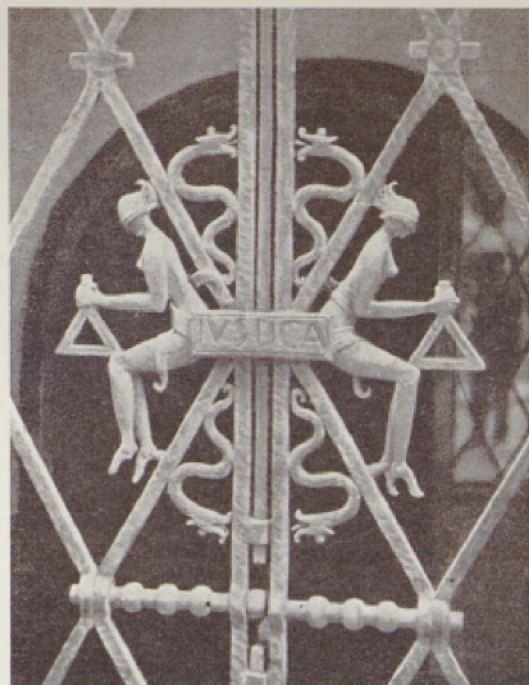

In zdaj — nova stara Ljubljana?

Staro Ljubljano imenujemo tisti del mesta, ki se razteza od današnjega živilskega trga do, recimo cerkvice sv. Florijana. Na eni strani je ta mestni del prislonjen h grajskemu griču, na drugi strani pa meji na Ljubljanico. K tej stari Ljubljani štejemo še grad na griču in pa del mesta na drugem bregu Ljubljanice pri Čevljarškem mostu (predvsem Novi trg in Breg). Ta del Ljubljane se je skoraj v celoti ohranil tak kakršen je bil nekoč. Mesto se je potem širilo mimo svojih nekdanjih predmestij daleč proti Savi in tudi v druge smeri. Stara Ljubljana je ostala kakor spomin. Seveda se je v njej tekom časa mnogokaj spremenilo. Posebno po potresu 1895 je bilo marsikaj podrtega, popravljenega in prenovljenega, tako da ima ta del mesta v glavnem tak videz, kakršnega je imel takoj po potresu. Seveda pa se je ohranilo mnogo poslopij izpred potresa, iz »predpotresne Ljubljane«, kakor pravimo.

Najbolj nas pri stari Ljubljani navdušijo poslopja, ki so nastala ali pa so bila ozaljšana v

Stara Tranča v času, ko je bilo tam središče mesta

Tudi tole okovje na hiši pod Trančo, izdelano v starinskem stilu, ki prikazuje »Pravico z zavezanimi očmi«, ponazarja, čemu je ta hiša nekdanj služila

Foto: Agnič

baročni dobi (18. stol.). Takrat so nastala mnoga znamenita pročelja, posebno pa lepa stopnišča in dvoriščne arkade. Če se danes sprehajamo po glavni ulici nekdanje Ljubljane, moramo začeti tam kjer se od Vodnikovega trga vzpenja Studentovska uličica navkreber in zavije proti Gradu. Na tistem mestu so bila nekoč mestna vrata. Kaj vse bomo videli?

Mislejev portal z dvema velikanoma je del semeniščne stavbe, ki stoji poleg stolnice (oboje iz 18. stoletja) in Škofijskega dvorca, v katerem je med francosko okupacijo prebival Napoleon. Potem pridemo v središče, kjer stoji že omenjeni Robbov vodnjak, v katerem se stekajo simbolično tri kranjske reke Sava, Krka in Ljubljanica. Na trgu stoji tudi rotovž ali mestna hiša, ki je bila zgrajena leta 1718. Na rotovškem dvorišču so lepe arkade in pa znamenit Narcisov vodnjak. Na mestnem trgu je vse polno znamenitih hiš (številke 8, 10, 17, 24). Za sivimi pročelji se v mraku skrivajo lepa baročna stopnišča in dvorišča v arkadah. Podobno je tudi na Starem trgu in Pod Trančo. Tam stoji znameniti Stiški двореc, ki ima baročno pročelje iz 17. stoletja. Ob Florijanovi in Jakobovi cerkvi je konec stare Ljubljane. Tam stoji na visokem podstavku še Marijin kip, za katerega malo Ljubljančanov ve, da je bil postavljen l. 1981 v čast velike zmage nad Turki. Mimo tega zadnjega mejnika stare

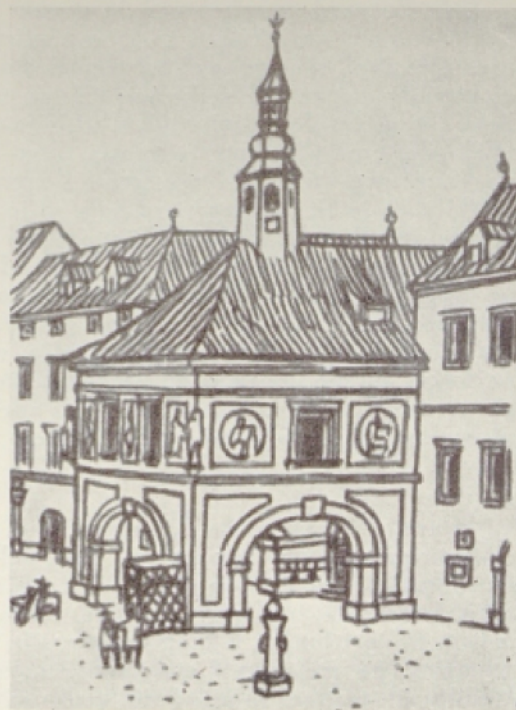
Ljubljane drve avtomobili po moderni cesti proti Karlovškemu mostu. Drve pod obokom, ki se pne nad cesto in opozarja vse tiste, ki vozijo pod njim, da ali zapuščajo ali pa prihajajo v Ljubljano. Prav pred nekaj leti so zgradili v starem stilu ta obok, ki simbolizira nekdanja mestna vrata. To je prvi in najbolj viden objekt nove stare Ljubljane.

Mestni del, ki smo ga v naglici prehodili je star, tako star, da je postal za prebivališče meščanov kar prestar, saj čas zahteva moderna in sončna stanovanja, za kar stisnjene izbe stare Ljubljane niso bile več primerne. Začeli so z veliko obnovo starega mestnega dela. Počasi bodo obnovili hiše eno za drugo. V njih bodo uredili bolj primerne prostore, sanitarne naprave in večji del stanovalcev preselili drugam. V prenovljenih poslopih bodo trgovine, razstavnici prostori in uradi. Stanovalci pa bodo prebivali le v zgornjih nadstropjih, kjer je več svetlobe in sonca. Vsaka hiša pa bo urejena tako, da bo po svojem videzu ostala starinska.

V starem delu Ljubljane ne bo navadne električne razsvetljave na cestah, temveč »laterne«, ki bodo visele na vogalih in bodo lahko dočarale nekdanji čas. Tudi napisne table pred trgovinami ne bodo take, kakor drugje v mestu, temveč bodo to izveski v starinskem slogu. Seveda ne bo v starem mestu nobenih neonskih reklam in kričeče urejenih izložb trgovin. Odprli bodo tudi veliko gostinskih prostorov, ki bodo starinsko urejeni. Zdaj je že odprta gostilna »Maček« na Cankarjevem nabrežju, ki je prava stara slo-

Obok, zgrajen v starem stilu, ki simbolično predstavlja nekdanja vrata, ki so skozi mestno obzidje vodila v mesto

Foto: D. Kralj

Takšen je bil ljubljanski rotovž (mestna hiša) sredi 17. stoletja. Spredaj ob vhodu je sramotilna kletka, na trgu v bližini pa sramotilni steber

venska gostilna. V njej celo svetijo petrolejke — seveda električne.

Za uresničitev tega velikega načrta skrbi posebni »Zavod za ureditev stare Ljubljane«, ki ima svoje urade in načrtovalne prostore v oboku, ki se pri Jakobovi cerkvi pne nad veliko cesto. Oni vodijo delo in določajo, kako se mora narediti ta ali ona malenkost. Vsaka stvar, ki jo hoče kdo napraviti v tem delu mesta mora imeti dovoljenje tega zavoda.

Cez nekaj let bo ta del mesta postal pravi muzej in medtem, ko bo ljubljansko predmestje polno nebotičnikov, bo mestece pod Gradom zaživelo del svojega nekdanjega življenja. Prav gotovo bo tam vedno polno izletnikov, pa tudi Ljubljančani bodo radi hodili posedat v slikovite staroljubljanske gostilne.

Posebno pozornost bodo pri obnovi stare Ljubljane posvetili Gradu na griču. Ta grad je bil dosedaj zanemarjen in so v njem bila zasilna stanovanja, čeprav so bili prostori neprimerni. Prav letos pa so začeli z obnovo grajskega poslopja. Najprej bodo vse prebivalce izselili drugam, potem pa začeli grad popravljati in urejati. V njem bodo naredili muzej, majhen hotel, pa tudi gostinske obrate. Tudi za preureditev gradu skrbi Zavod za ureditev stare Ljubljane.

Litostrojevi dve nedelji

Litostroj je prvo podjetje v Jugoslaviji, ki je pričelo uvajati 42-urni delovni teden

Na kratko smo že poročali, da so v »Litostroju« od 1. maja letos uvedli 42-urni delovnik v tednu, in sicer tako, da imajo delavci ob sobotah prost dan — torej kar dve »nedelji« zaporedoma. Skratka, »Litostroj« uvaja kot prvo podjetje v Jugoslaviji weekend — skrajšanje delovnega časa — kar je tudi v skladu z novo ustavo.

Morda bi kdo dejal, da to ni nič posebnega, ker imajo že marsikatero državo na svetu urejen delovni čas tako, da so delavci ob sobotah in nedeljah prosti. Seveda pa je treba upoštevati, da si to lahko privoščijo visoko razvite države, kjer sta tehnika in produktivnost na zelo visoki ravni, dočim se Jugoslavija s svojo razvitostjo in stopnjo tehničnega napredka še ne more vzporejati s temi državami. Vendar pa ni dvoma, da bo zgledu »Litostroja«, ki je naredil ta poskus samo za dobo treh mesecev, kmalu sledilo vedno več in več podjetij.

Zanimivo pa je, kako so se v »Litostroju« pripravili za ta korak. Konec koncev je zelo enostavno skrajšati delovni čas, seveda pa je drugo vprašanje, kaj bo potem s proizvodnjo. V »Litostroju« so se dobro zavedali tega. Zato so obenem, ko so pripravljali ukrep za skrajšanje delovnega časa, že tudi razmišljali, kaj vse bo treba ukreniti, da proizvodnja zaradi »sobotne nedelje« ne bo niti malo okrnjena.

»Najprej smo v teh stvareh zelo veliko in tehtno razpravljali v naših organizacijah,« je pripovedoval sekretar tovarniškega sindikata inž. Anton Kovač, »in z organi delavskega samoupravljanja. Potem smo zadevo začeli zelo resno proučevati v upravi. Predvsem smo analizirali stopnjo produktivnosti pri nas in jo primerjali s produktivnostjo v sorodnih inozemskih podjetjih. Prišli smo do zaključka, da imamo zelo realne možnosti — seveda ob določenih izboljšavah v podjetju — da skrajšamo delovni teden od šest na pet dni.«

Kaj pa pravi predsednik delavskega sveta in zvezni poslanec Milan Vidmar?

»Seveda smo to važno vprašanje dali na glasovanje, kajti o takem ukrepu ni moglo odločati samo vodstvo, samo uprava. Na tajnem referendumu je velikanska večina delavcev pokazala popolno zrelost: 96,8% delavcev je glasovalo za skrajšanje delovnega časa in obenem za sprejetje obveznosti, da ostane proizvodni plan podjetja neizpremenjen. Samo 3,2% delavcev je bilo proti — ta manjšina je sicer glasovala za 42-urni

delovni teden, vendar je predlagala, da se proizvodni plan podjetja ustrezno zmanjša.«

V »Litostroju« imajo delavci zdaj že precej tednov po »dve nedelji« — torej prosto soboto in nedeljo. To je velika pridobitev za tovarno, kajti delavci lahko zdaj za dva dni odhajajo na izlete, v planine, na morje; na izlete — in se v ponedeljek res temeljito spočiti vrnejo na delo.

Seveda pa je to ena plat kolajne; druga pa je v tem, da bo zdaj treba še bolj krepko »pljuniti v dlani in višje zavihati rokave«. Zdaj so vse organizacije tako rekoč v »stalni budnosti«. Vsi se vsak dan, vsako uro, vsako minuto trudijo, da bi produktivnost čim bolj dvignili. Pravijo, da je zdaj v »Litostroju« čisto odklenkalo nepotrebnim odhodom v mesto, postopanju po hodnikih, zasebnim pogovorom po telefonu in podobnim razvadam (čeprav tudi prej tega ni bilo mnogo). Disciplina je zaostrena, vsaka minuta mora biti res produktivna, čim boljje izkoriščena. Vrh tega so polurni odmor (ob 9.30), ki ga delavci uporabijo za malico, skrajšali na 15 minut, ker je to tudi dovolj, da delavec použije svojo južino.

»Samo tako — da bomo pridobili in vzpodbudili slehernega delavca, bomo izpolnili proizvodni plan in opravičili skrajšanje delovnega časa,« je končal razgovor sekretar inž. Kovač.

Veseli živčavi pred stanovanjskimi bloki Litostroja

(Foto: I. Prešeren)

Na vrsti je izgradnja močnih obrtnih organizacij

NANDE ŽUZEK

Kakor vsaka druga dežela, ki doživlja nagel gospodarski vzpon, tako tudi Jugoslavija pri izgradnji svoje industrije temelji na več deset- in stoletnih obrtniških tradicijah. Poleg številnih kmetov, ki so zapustili zemljo, in zlasti mladina s podeželja, so bili obrtniki tisti, ki so postavili temelje današnji jugoslovanski industriji. Kovači iz Kroepe so opustili staro žebeljarsko obrt in so se kot industrijski kovači in ključavničarji zaposlili v tamošnji tovarni vijakov in žebeljev »Plamen«. Še nadalje gojijo tudi rokodelsko umetno kovaštvo, čigar izdelki so čislani tako doma kot po svetu. Dalje so se tkalci iz manjših predvojnih tekstilnih obratov preselili v nove in rekonstruirane predilnice in tkalnice, ki so zlasti v do včeraj zaostalih območjih Jugoslavije opremljene s povsem avtomatiziranimi stavbami. Številni čevljarji, pomočniki in mojstri, nekdanje zaposleni v privatnih obrtniških delavnicah, so si poiskali zanesljivejšo zaposlitev v industriji obutve, kot je na primer »Peko« v Trzinu, »Alpina« v Zireh in »Planika« v Kranju. Krojači pa so ustanovili številna konfekcijska podjetja, ki izdelujejo konfekcionirana oblačila ne le za domače potrebe, ampak tudi po naročilih velikih inozemskih modnih hiš. Razumljivo je tudi, da se je nova avtomobilska industrija, ena najmlajših industrijskih panog v Jugoslaviji, že v začetku naslonila na sposobne obrtnike, kovače, mehanike, orodne ključavničarje in delavce drugih strok, ki jih potrebuje avtomobilska proizvodnja.

Medtem ko je za industrijo drugih jugoslovanskih republik značilno, da je delovno silo črpala največ iz vrst kmetov in kmečke mladine, velja za industrijo SR Slovenije, da ji je bila v večji meri v oporo bogata obrtniška tradicija in da je slovenska industrija nastajala in se širila prav iz manjših obrtnih in industrijskih obratov. Tako je bilo na primer »Litostroj« v Ljubljani moč zgraditi predvsem zato, ker je

glavno mesto Slovenije že pred vojno imelo kadre z bogato livarsko tradicijo. »Saturnus« se je iz predvojnega majhnega obsega lahko razvil v večjo industrijo le zato, ker so po osvoboditvi strokovno usposobljeni kovinarji lahko hitreje spopolnjevali proizvodne procese in proizvodni program širili z vrsto novih izdelkov.

Naštevali bi lahko še mnoge druge tovarne v domovini, ki so nastale iz nekdanjih majhnih obrtnih obratov. Zlasti veliko bi bilo število takšnih tovarn v Sloveniji.

Razumljivo je seveda, da je nagla rast industrije in zaposlitev velikega števila obrtnikov v njej povzročila nekatere spremembe, ki niso ravno najboljše vplivale na življenjsko raven prebivalstva. Obrt je s svojimi storitvami začela pešati na najbolj občutljivih področjih življenja. Preprosto rečeno: mlada jugoslovanska industrija je bila kmalu kos izdelovanju najbolj kompliciranih strojev, avtomobilov, traktorjev, hladilnikov, kompresorjev, radijskih in televizijskih aparatov, vendar je bilo čedalje manj obrtnikov, ki bi znali te stroje popravljati in jim podaljševati njihovo življenjsko dobo.

Pospesena industrializacija je obrti odvzela najboljše kadre, in njih pomanjkanje je bilo nekaj let čutiti v obrti. Tudi številne obrtne šole z vzgajanjem vajencev vseh strok niso mogle nadomestiti tega primanjkljaja, bodisi zato, ker

se je mladina raje vključevala v industrijske šole, bodisi zato, ker je industrija mladim kadrom nudila boljše pogoje kot obrt in so se celo vajenci s končanim obrtnim ukom zaposlovali raje v industriji kot v obrti.

Pomanjkanje obrtnih kapacitet in kadrov je kajpada zniževalo življenjsko raven prebivalstva, zato je Zvezni izvršni svet že pred leti, a še odločneje lani podvzel potrebne ukrepe, ki naj bi pripomogli, da se bo obrt okrepila in da bo našla tisto mesto v jugoslovanskem gospodarstvu, ki ji glede na potrebe prebivalstva po obrtnih storitvah tudi gre. Eden takih ukrepov je bil znižanje davčnih obveznosti za privatne obrtnike, ki je dodobra olajšal položaj privatnega sektorja obrti in zajezil prehajanje tovrstnih obrtnikov v industrijo in druge gospodarske dejavnosti. Drug tak ukrep je sledil s sprejetjem vrste uredb v davčnih olajšavah za tako imenovano storitveno obrt v družbenem in zasebnem sektorju. Tako je Izvršni svet SR Slovenije med drugim sprejel odlok o zmanjšanju dohodnine za 20% vsej storitveni obrti in obrtem sorodne dejavnosti.

Ugodne posledice vseh teh in še nekaterih drugih ukrepov niso izostale: predvsem se je začela krepiti obrt družbenega sektorja, ki ji je zagotovljen obstoj ne le z ustanavljanjem vrste servisov za popravila industrijskih izdelkov, temveč tudi z izdelovanjem produktov v kooperaciji z industrijo. Gre predvsem za tiste izdelke, ki jih zaradi predrage opreme ne bi kazalo proizvajati serijsko, pa jih industrija neobhodno potrebuje. Razvita industrija si je torej za dopolnjevanje svoje proizvodnje poiskala družabnika v obrti in mali industriji.

Predvsem smo lani in letos storili vse potrebne ukrepe za povečanje obrtnih storitvenih kapacitet v velikih potrošnih središčih. Zakonski predpisi s svojimi določili spodbujajo zlasti industrijo in stanovanjske skupnosti k ustanavljanju obrtnih servisov za najrazličnejša popravila. Tako je bilo v zadnjih letih za potrebe prebivalstva zlasti v mestih ustanovljenih veliko število industrijskih servisov, servisov za popravila avtomobilov, gospodinjstev hladilnikov, električnih naprav in podobno. Stanovanjski sveti so ustanovili vrsto servisov za popravila stavb, raznovrstnih instalcijskih naprav itd. Zakonski predpisi zlasti servisom stanovanjskih skupnosti za potrebe stanovalcev in hišnih svetov omogočajo nižje cene storitev, kot veljajo na drugih področjih obrti.

Ugledno mesto v jugoslovanskem gospodarstvu bo obrti zagotovljeno tudi s perspektivnimi, 7-letnimi plani razvoja gospodarskih dejavnosti, pri čemer zlasti občine skušajo s temeljitimi analizami stanja obrtnih storitev v družbenem in zasebnem sektorju pripraviti solidno osnovo za

izdelavo plana perspektivnega razvoja obrti. Občine tudi spodbujajo združevanje manjših obrtnih obratov v velike delovne obrtne organizacije, obrtne centre, ki bodo sposobni z lastnimi sredstvi nabavljati sodobna orodja in stroje ter zniževati režijske stroške in tudi cene storitev. Ena takih oblik povezovanja obrtnih podjetij so tudi poslovna združenja sorodnih obrtnih podjetij in strok, ki pa niso omejena le na območje posameznih komun, ampak zajemajo obrtna podjetja ne glede na občinske in celo okrajne meje.

Da bi zagotovili sredstva za pospešeni razvoj obrtnih dejavnosti, občinski ljudski odbori ustanavljajo investicijske sklade za razvoj obrti. V pripravi pa je ustanovitev vrste centrov za gradbene storitve, katerih naloga bo vzdrževati in obnavljati stanovanjske zgradbe.

Tako so torej po domala zaključeni izgradnji industrije prišle na vrsto tudi tako imenovane tretjestopenjske dejavnosti, kot so obrt, transport, turizem in druge. Družbena sredstva, ki smo jih prej investirali v izgradnjo industrije, so zdaj med drugim na razpolago tudi za pospeševanje obrti. Kolikor jih ne uživajo že zdaj, bodo občani sadove takšne investicijske politike uživali v bližnji prihodnosti, saj pospeševanje obrti in ustanavljanje močnih obrtnih organizacij najbolj neposredno vplivata na raven življenjskih stroškov in s tem na blaginjo delovnih ljudi.

Ob hudi nesreči, ki je zadela Skopje (glej poročilo na naslednji strani), so se v Sloveniji na zdravstvenih postajah takoj zbrale množice prostovoljnih krvodajalcev. Podnevi in ponoči so odozemali kri za ponesrečence. Slika je z ljubljanske transfuzijske postaje

Nesreča vse domovine

Prav ko smo hoteli dati v tisk to dvojno številko Rodne grude, nas je pretresla strahotna novica, mimo katere ne moremo in ne smemo. V petek, 26. julija zjutraj ob 5.15 je prizadel glavno mesto Makedonije, Skopje, katastrofalen potres, kakršnega pri nas ne pomnijo.

V presledku pol ure so sledili trije močni potresni sunki, ki so ponosno, kipeče mesto ob Vardarju izpremenili v kup ruševin, iz katerih so se slišali bolesteri kriki in ječanje. Hiše so se sesedle kakor da so iz papirja. Popolnoma porušeni je nad polovico hiš, med temi mnoga javna poslopja. Ostale stavbe pa so več ali manj prizadete. Skoraj popolnoma je porušena železniška postaja, ki je pokopala pod seboj številne potnike, hudo poškodovano je bilo tudi poštno poslopje in so v prvih dneh vzdrževale telefonske zveze s Skopjem le vojaške edinice. Najbolj prizadet je del mesta na levem bregu Vardarja in naselja Idadija in Karpoš. Hude potresne sunke pa so vzdržale velike nove stolpnice, ki so zgrajene iz armiranega betona, vzdržali so tudi betonski mostovi preko Vardarja. Večino prebivalcev je potres presenetil v spanju.

Dveh znanih skopskih hotelov »Makedonije« in »Skopja« ni več. Potres ju je izravnal z zemljo. V hotelu »Makedonija« je bilo precej ino-

zemcev. Že v prvih urah so reševalci iz ruševin izkopali 18 mrtvih in 27 živih. Z izkopavanji so mrzlično nadaljevali in po 55 urah izrednih naporov rešili belgijska državljana Susy in Jeana Jacquemaert iz Bruslja, nato pa še nekatere.

Takoj po katastrofi je vsa dežela mobilizirala pomoč. Med prvimi so prihitele vojaške edinice, ki so z vso požrtvovalnostjo sodelovale pri reševanju ljudi in njihovega premoženja iz ruševin.

Reševalne ekipe so mrzlično hitele z delom. V prvih treh dneh so izkopali izpod ruševin nad 800 trupel, od katerih so jih nad polovico identificirali. Ranjence so z letali odvažali. Obenem so evakuirali prebivalce — starce, žene in otroke, medtem ko so moške mobilizirali pri reševalnih delih.

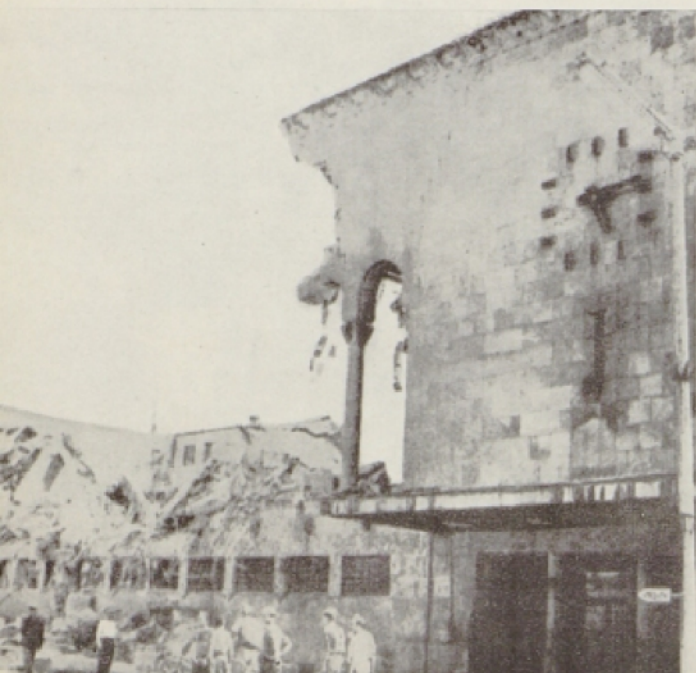
Strahotna katastrofa je bridko prizadela vso domovino; vsa se je izpremenila v eno samo veliko srce, ki je zajokalo s prizadetimi.

Zvezni izvršni svet, ki je kot prvo pomoč pripeval milijardo dinarjev, je razglasil dvodnevno vsenarodno žalost 26. in 27. julija. V teh dneh so bile odpovedane vse javne manifestacije ter kulturne in druge prireditve v državi.

Dan po katastrofi je obiskal Skopje predsednik Tito z drugimi visokimi državnimi voditelji. Ogledal si je porušeno mesto in dejal, da je vtis o nesreči še mnogo hujši kakor si ga je lahko predstavljal. Ko se je razgovarjal s predstavniki štaba, ki vodi reševalna dela, je med drugim naglasil, da je treba z največjo intenzivnostjo nadaljevati reševalno akcijo, kajti materialni del škode bomo skušali skupaj z vsemi jugoslovanskimi narodi nadomestiti, a človeških žrtev ne bomo mogli nikoli nadomestiti. Obenem je izrazil priznanje skopskim vojaškim enotam za požrtvovalno delo pri reševanju človeških življenj.

Že v prvih urah po katastrofi, so po vsej deželi zasedali delavski sveti in razpravljali o ukrepih za pomoč prizadetim. Katastrofa v bratskem Skopju je tudi v Sloveniji zbudila žalost in iskreno sočustvovanje v slehernem izmed naših ljudi. V mnogih tovarnah so razobesili žalne zastave. Gospodarske organizacije in ustanove so se odločile za takojšnjo pomoč prizadetim in to v denarju, materialu, skupinah strokovnjakov, dajanju krvi itd. Delavci in uslužbenci so se v korist ponesrečencev odrekli enodnevnemu, dvodnevnemu ali večdnevnomu zaslužku. Nedelja 28. julija je bila za večino podjetij, tovarn in rudnikov v Sloveniji delovni dan — v korist ponesrečenih v Skopju.

Porušeni kolodvor v Skopju

VSEM IZSELJENSKIM ORGANIZACIJAM,
DRUSTVOM, SKUPINAM IN POSAMEZNIKOM

V Skopje je odšlo iz Slovenije tudi več sto ljudi strokovnih ekip s popolno opremo: kirurgi, zdravstveni delavci, 100 inženirjev in tehnikov, železničarji, varilci, okrog sto elektrotehnikov, posebna skupina rudarjev iz Trbovelj in Zagorja, skupina elektroinštalaterjev itd. Mnogi izmed teh so prekinili svoj letni dopust na morju ali v planinah. Z letališča v Cerkljah pri Brežicah je že prvi dan šest letal poleg reševalnih ekip poneslo v Makedonijo tudi številne zaboje s hrano in zdravili.

Ko so bile zdravstvene ustanove v Sloveniji obveščene o nujni potrebi dajanja krvi za ponesrečence, so zdravstveni delavci naglo ukrepali. Kmalu so se od vsepovsod začeli zbirati krvodajalci. Iz tovarn in ustanov so pripeljali polni kamioni ljudi, ki so želeli darovati kri za svoje brate v nesreči. Podnevi in ponoči so bile vrste pred zdravstvenimi postajami. Noč in dan je tekla dragocena tekočina iz odprtih žil za pomoč potrebnim. Med darovalci krvi so bili tudi številni tuji državljani.

Bolnišnice v Sloveniji so pripravile postelje za ponesrečence, zdraviliški in počitniški domovi pa za brezdomce iz Skopja. Ljubljana je sprejela več skupin otrok iz Skopja.

Tragedija Skopja je globoko pretresla ves svet. V Jugoslavijo so z letali odpotovale mnoge skupine tujih novinarjev, televizijskih snemalcev in fotoreporterjev. Predsednik republike Josip Broz Tito je sprejel brez števila sožalnih brzojavk od šefov držav in vlad. Prav tako so prejele ob hudi elementarni nesreči izraze globokega sožalja od raznih društev in organizacij številne organizacije v domovini. Globoka žalost vlada tudi v jugoslovanskih naselbinah v ZDA, Kanadi in drugod po svetu. Izseljenci in Jugoslovani, ki živijo v teh deželah, so mnogokje takoj začeli zbirati prispevke za prizadete.

Iz vseh dežel sveta je prišla pomoč. Nacionalne organizacije Rdečega križa in druge dobrodelne organizacije so podvzele široko akcijo. Letala in vlaki so z vseh strani vozila v Makedonijo zdravila, sanitetni material, živila, odeje, obleko, in druge potrebščine. Ves svet je odprl svoje srce, da pomaga nesročnemu mestu.

Ko zaključujemo to poročilo (tretji dan po nesreči), reševalci še vedno kopljejo med ruševinami. Še in še bodo odkrili grobove, a živih vedno manj. Skopje, mesto ob Vardarju je danes velika grobnica. Toda jutri se bo nanovo rodilo... Iz ruševin bo vstalo ponosno in mlado. V nedeljo 28. julija so se zbrali predstavniki mladine v Skopju na sestanku, ki ga je sklicalo predsedstvo Zveze mladine Makedonije. Že 5. avgusta se bodo v Skopju zbrale mladinske brigade iz vse države in bodo začele odstranjevati ruševine in oživljati mrtvo mesto za lepši in srečnejši jutrišnji dan.

Koordinacijski odbor izseljenskih matič Hrvatske, Slovenije, Srbije, Makedonije ter Bosne in Hercegovine apelira na vse jugoslovanske izseljence (Hrvate, Slovence, Makedonce, Srbe in Crnogorce) ne glede kdaj in zakaj so zapustili domovino, da se priključijo k mednarodni akciji zbiranja pomoči za svoje brate v Skopju, ki so težko prizadeti po katastrofalnem potresu.

Koordinacijski odbor izseljenskih matič je prepričan, da bodo naši izseljenci tudi ob tej priliki, pri že začetnih in novih zbiralnih akcijah v ta namen, pokazali svojo visoko zavest, človekoljubje in ljubezen do rojstne dežele.

Organizacije, društva, skupine in posamezniki naj pošiljajo svoje prispevke za prizadete v Skopju na žiro račun št. 101-11-689-9 Beograd za Skopje.

V Zagrebu, 29. julija 1965.

*Koordinacijski odbor
izseljenskih matič
Jugoslavije*

Umril je ljubljanski nadškof dr. Anton Vovk

V nedeljo 7. julija zvečer je umrl v Ljubljani monsignor dr. Anton Vovk, nadškof ljubljanski. Nadškof dr. Vovk je že delj časa bolehal za težko sladkorno boleznijo, podlegel pa je možganski kapi.

Anton Vovk je bil rojen 19. maja 1900 v Vrbi na Gorenjskem. Bil je daljni sorodnik našega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna, saj je kakor pokojni pesnik izviral iz prastarega rodu Ribičevih, ki žive v Vrbi že od 16. stoletja. V Ljubljani je bil najprej stolni kanonik, v škofa pa je bil posvečen 1. decembra 1946. Ko je ob 500-letnici ustanovitve ljubljanske škofija postala nadškofija, je bil 10. februarja 1962 imenovan za nadškofa. Dve leti prej pa ga je ljubljanska teološka fakulteta imenovala za častnega doktorja teologije. Imel je naziv: Veliki kancler teološke fakultete.

Pokojni je ležal na mrtvaškem odru najprej v škofijskem dvorcu, nato pa v stolnici. Njegovega spomina so se ob mrtvaškem odru poklonili tudi predstavniki komisije za verska vprašanja SR Slovenije s predsednikom Borisom Kocijančičem. Izvršni svet Skupščine SR Slovenije in predsednik komisije za verska vprašanja so poslali nadškofijskemu ordinariatu tudi pismo sožalje, kjer so naglašene zasluge, ki si jih je pokojni nadškof pridobil za vzpostavljanje in urejanje odnosov med državo in cerkvijo ter njegovo vztrajno delo za čim boljše sožitje med ljudmi.

Izlet v Polhograjske Dolomite

Tekst in foto: D. K.

Nova šola vasi Topol

Poseben svet so Polhograjski Dolomiti med Gradaščico in Soro. Blizu Ljubljane so, a so vendarle odmaknjeni, kakor da bi bili nekje na meji, daleč proč od poti in mest. Ta gričevnat svet je bil nekoč, poleti in pozimi, izletniška točka, kamor so Ljubljančani najraje hodili. Gostilne na Topolu (Sv. Katarina), Grabcih in tudi po okoliških vasicah (Toško čelo, Zlebe, Tehovec, Knapovže itd.) so bile ob nedeljah vedno prepolne.

Casi pa so se močno spremenili. Ljudem se več ne ljubi hoditi peš iz Ljubljane v hribe. Mnogo jih je, ki imajo že avtomobile, pa tudi avtobusov je zdaj toliko, da gredo skoraj vsi ob sobotah in nedeljah raje kam delj, na Gorenjsko ali pa poleti kar k morju. V Polhograjskih Dolomitih je sedaj mirno in le ob nedeljah gostilne pod vrhovi malo ožive. No, zdaj vam tudi ni treba hoditi peš na Topol. Iz vasice Sore, nedaleč od Medvod je ob potoku Ločnici speljana zelo dobra cesta (vozi tudi avtobus) do vasice Trnovec, kjer je bil nekoč rudnik svinčene in živosrebrne rude. Pri zaselku Knapovže so še vidni ostanki rudniških naprav, ki jih je leta 1926 dokončno uničila velika povodenj. Tu se prične cesta vzpenjati in prav kmalu pridemo na preval, kjer je majhen zaselek, imenovan Grabci.

Preval pri Grabcih je pravzaprav križišče vseh poti, ki vodijo bodisi v doline, bodisi naprej v hribe. Od tu vodijo zaznamovane gorniške steze proti Grmadi (898 m) in Toscu (1021 m), na vrh Roga (800 m) nad vasjo Topol itd. Po pešpoti pridemo v dolino razen skozi Toško čelo še mimo griča Jetrbenk, kjer je pred več sto leti stal grad roparskih vitezov Hartenbergov. Po potresu, ki je leta 1511 grad podrl, ni o njem ostalo nobenih sledi. Ena pot vodi preko Grmade v Polhov Gradec, druga pa preko Osóvnika v Škofjo Loko. Na vrhu razglednega Osóvnika, kjer stoji starinska cerkvica sv. Mohorja (zgrajena istega leta 1551, kot je izšla prva slovenska knjiga) in čisto nov lovski dom.

Mimo samotnega znamenja vodi steza proti stari cerkvici Sv. Jakoba

Znamenita Postojnska jama bo letos verjetno imela rekordno število obiskovalcev iz Jugoslavije in raznih krajev sveta. Do konca meseca maja je Postojno obiskalo 20 odstotkov več domačih in inozemskih turistov kot lani do tega časa. Do 31. maja lanskega leta je bilo v Postojni 43.035 obiskovalcev, letos pa že 51.864. Glavni naval turistov pa bo seveda, kot vsako leto, od julija tja do konca septembra.

Splošno gradbeno podjetje »Pionir« v Novem mestu je letos zgradilo več stanovanjskih zgradb, v katerih je nad 100 družinskih stanovanj. Podjetje »Pionir« je vsa stanovanja že prodalo raznim interesentom, predvsem raznim podjetjem in ustanovam. Prihodnje leto pa bo »Pionir« za prodajo zgradil še več stanovanj — računajo, da jih bo okrog 200 —, saj je povpraševanje po stanovanjih v dolenjski metropoli še vedno veliko. Stanovanja so razmeroma poceni: enosobno stane nekaj več kot dva milijona dinarjev, dvosobno okrog 3,4 milijona, trisobno pa nad štiri milijone. Seveda so vsa stanovanja opremljena z ustreznim komfortom.

V Gradu pri Preddvoru blizu Kranja so prve dni junija odprli novo cesto Grad—Šenturška gora. Cesta, ki je dolga okrog 5 km, povezuje z dolino gorske vasi Ravne, Apno in Šenturško goro ter odpira nove možnosti razvoju turizma ob vznožju Kamniških planin.

V Šentjanžu pri Sevnici so pred kratkim povečali šolsko poslopje, tako da so s prizidkom dobili štiri nove razrede in stanovanje za učitelja. Okolico nove šole in dostop do nje pa bodo uredili šolski otroci s prostovoljnimi deli.

Nedavno so v Gaberskem pri Trbovljah položili temeljni kamen za novo tovarno tranzistorjev, germanijevih in silicijevih diod in selenskih usmernikov. Novo tovarno gradi znana jugoslovanska tovarna »Iskra«, dogradili pa jo bodo v dveh etapah. Prva faza gradnje naj bi bila zaključena že prihodnje leto do meseca maja, v poletju pa bi že stekla poskusna proizvodnja. Z novo tovarno tranzistorjev se bo precej povečala gospodarska moč Trbovelj, zlasti pa je ta tovarna pomembna za trboveljski revir zato, ker bodo v njej zaposlili v glavnem žensko delovno silo.

Samotarsko jezero pri Podpeči

D. K.

Pod strmimi krimskimi hostami je vasica Jezero, pred pragom Podpeči pri Ljubljani.

Nedaleč od ceste tik ob vasi Jezero se nahaja tudi pravo jezerce. Nekateri ga imenujejo Podpeško, večina ljudi v tistih krajih pa kratkoma tako kakor vas — Jezero. Majhno je, a lepo. Vsenaokrog so gozdovi in pašniki in kar mirno je, če se spomnimo, koliko je vedno hrupa ob Blejskem ali Bohinjskem jezeru in na vseh drugih izletniških točkah Slovenije.

Podpeško jezero je v zatišju in prav prijetno je posedeti na trati ob njem ali pa se v poletnih mesecih tudi okopati, saj je vode dovolj, čista je in tudi precej topla. Za okrepčilo izletnika je seveda tudi poskrbljeno: če ne bi bili zadovoljni s skromno gostilnico v vasi Jezero, pa imajo v Podpeči kar lepo restavracijo, ki stoji tik ob Ljubljani in kjer je zabave vedno dovolj; tudi plešejo pogosto, ne le ob veselicah in praznikih.

Pod staro vrbo ob
podpeškem jezeru

Košnja v Loški dolini

Foto: Z. Deniša

Cementarna v Anhovem se — prav tako kot drugi kolektivi — zelo trudi, da bi čim bolj izboljšala svoje izdelke in si z njimi utrla pot tudi na inozemski trg. V prvih petih mesecih letošnjega leta je podjetju uspelo izvoziti v Italijo in nekatere afriške dežele za 285.000 dolarjev cementa in salonita. V tovarni pa so prepričani, da bodo do konca leta dosegli svoj izvozni plan — to je izvoz v vrednosti 120.000 dolarjev.

Na Dolenjskem bodo podjetja in občine z lastnimi sredstvi precej poživile turizem, saj bodo letos in prihodnje leto za izboljšanje pogojev v znanih turističnih krajih vložili skoraj 2 milijardi dinarjev. Predvsem bodo z novimi investicijami omogočili boljše izkoriščanje toplih naravnih vrelecev v Dolenjskih Toplicah in tudi v Čateških Toplicah. V Čateških Toplicah namreč zaradi pomanjkljivih naprav odteče brez koristi v Savo večji del termalne vode, ki ima do 58 stopinj. Podobno je tudi v Dolenjskih Toplicah. Z novimi napravami bodo precej izboljšali možnosti za izkoriščanje toplih zdravilnih vrelecev, tako da voda ne bo več odtekala v Savo, Krko in v potoke.

V Satahovcih blizu Murske Sobote so te dni dobili novega vaščana. O tem dogodku govorijo povsod po Prekmurju. Mati in sin sta se srečala po dvajsetih letih.

Marija Vrečič iz Satahovec je leta 1943 rodila v Sombathelyu tretjega otroka Kalmana, ki

so ji ga kmalu po porodu vzele madžarske okupacijske oblasti. Domov se je vrnila brez sina in nobene vesti ni več slišala o njem. Iskala ga je preko Rdečega križa in ker ni dobila nobenega odgovora, je mislila, da je sin mrtev.

Natančno po dvajsetih letih pa se je oglasil njen sin Kalman iz Arandjelovca. Tam je končal letos industrijsko keramično šolo. Prej je živel na Madžarskem, potem pa po otroških domovih v Jugoslaviji. Prvič sta se srečna mati in sin srečala na železniški postaji v Arandjelovcu, zdaj pa je prišel sin k materi in bo ostal v Sloveniji.

Cesta, ki vodi od Murske Sobote v Lendavo, je v Črenšovcih razrita kot bojišče. Nekatere obcestne ograje so podrte, na mestu, kjer je dolga leta stala stara šola, je ostalo le še nekaj opek. V Črenšovcih v teh dneh prav marljivo pripravljajo cestišče, na katero bodo v jesenskih dneh vlili asfalt. Za staro šolo ni treba žalovati, bila je zares stara. V »Nacinem ogradu« so že skopali temelje in navozili precej gradbenega materiala in v jeseni bo stala tam moderna nova šola. Zraven so že zgradili stanovanjski blok za učitelje, veterinarja ter za zdravnika in lekarnarja, ki bosta kmalu dobila zaposlitev v Črenšovcih.

Pri gradnji ceste pomagajo ljudje iz okoliških vasi in jeseni bo njihovo delo bogato plačano: asfaltni trak bo povezal Soboto in Lendavo. Po novi cesti bo vožnja pravi užitek, saj so ovinki zravnanani in lepo speljani.

V Mali Dol pri Komnu je prišel iz Argentine na obisk k svojemu 86-letnemu očetu Jože Furlan. S seboj je pripeljal tudi soprogo Zdenko

Ameriški rojaki, ki so se v juniju udeležili osemdnevnega izleta po Sloveniji, fotografirani na blejskem otoku

Foto: S. Lenardič

Blizu znane farme v Turnišču pri Ptuju, kjer vzrejajo zelo kakovostno pasmo konj, že nekaj časa rijejo buldozerji. V kratkem bodo tu začeli graditi veliko farmo bekonov — posebne vrste mesnatih prašičev. Izgradnja celotne farme bo terjala okrog 1.4 milijarde dinarjev, na farmi pa bodo letno vzredili okrog 50.000 bekonov. Vzporodno z gradnjo nove farme bekonov, ki bo povsem dograjena in opremljena prihodnje leto, so v okolici Ptuja že začeli odkupovati zemljo, na kateri bodo pridelovali potrebno krmo za farmo. V okolici Kidričevega, Turnišča, Hajdine in drugih krajev pa so tudi posekali precejšnje površine manj vrednih gozdov, ki jih bodo letos in prihodnje leto spremenili v plodne njive. Velika farma bekonov v Turnišču bo v celoti potrebovala okrog 20.000 hektarov obdelovalnih površin za krmno bazo. V letu 1965 bo ta farma že delala v polnem obsegu in bo s svojimi proizvodi zalagala domače ter inozemsko tržišče. S svojo proizvodnjo se bo farma bekonov v Turnišču uvrstila skupaj z znano farmo bekonov v Ihanu (blizu Domžal) med največje tovrstne farme v Evropi.

Ce vas zanese pot v majhno prekmursko vasico Žižke, vas bodo ljudje najprej povabili v gasilski dom in odkrili bodo pred vami novo motorno brizgalno. Zraven pa še dodali: »Na to brizgalno nismo ponosni le mi, temveč tudi naši izseljenci v Kanadi, ZDA in še ponekod. Tudi oni so zbirali sredstva za njo in nekateri so se

še posebno izkazali. Veseli nas, da še niso pozabili starih krajev. Horvatov Ignac, ki živi v Hamiltonu, nam je veliko pomagal pri zbiranju prispevkov. Še in še bi morali naštevati imena.«

Založniško podjetje »Pomurski tisk« v Murški Soboti je te dni izdalo posebno knjigo, ki je posvečena pokojnemu skladatelju, glasbenemu pedagogu in kulturnemu delavcu Slavku Ostercu.

V Zenkovcih, ki je rojstna vas najbolj znane ciganskega orkestra Geze Baranja, govorijo v zadnjem času zelo pogosto o novi šoli. Doslej so otroci hodili v šolo v Bodonce, kjer pa je že stara in pretesna. Zato bodo kmalu začeli graditi novo. Za lokacijo v Zenkovcih soglašajo tudi prebivalci okoliških vasi.

Tovarna »Impol« v Slovenski Bistrici bo letos za svoje delavce in razne strokovnjake zgradila 35 novih stanovanj in bo tako precej omilila pe-rečo stanovanjsko stisko.

Že konec julija ali v začetku avgusta bo Ormož dobil sodobno bencinsko črpalko. Sredstva sta prispevala podjetje »Petrol« (20 milijonov) in občina (10 milijonov).

**Gore
so lepe**

Spik

Foto: Jaka Cop

**a tudi
nevarne**

Večkrat se zgodi, da se ljudje ponesrečijo v planinah. Večkrat beremo tudi v časopisih o mladih ljudeh, ki niso znali brzdati svojega poguma in jih je Gorska reševalna služba našla že mrtve. Klic v dolino je prišel prepozno. Poleg prijetnega razvedrila naletimo v planinah tudi na marsikatero nevarnost, ki se ji mladi ljudje nočejo odpovedati, ampak vztrajno merijo svoje moči z naravo.

Gorski reševalci so se vedno izkazali v svojih akcijah in so že rešili mnogo življenj. Včasih pa je bila njihova pot do ponesrečenca predolga in so zato prišli prepozno. Kako priti čimprej do ponesrečenca in mu nuditi prvo pomoč?

Alpski letalski center iz Lesca in Gorska reševalna služba sta v skupnih vajah že nekajkrat pokazala, da bo reševanje ponesrečenčev v bodoče potekalo hitreje. Padalci so postali sodelavci Gorske reševalne službe in pred kratkim

so izvedli vajo na Sorški planini nad Bohinjsko Bistrico.

Nad 1500 metrov visoki Sorški planini se je ponesrečil hribolazec. Gorska reševalna služba v Kranju je dobila obvestilo o tem dogodku. Nekaj sekund pozneje je že zvonil telefon v pisarni upravnika Alpskega centra, Silva Orožima. Trije kranjski reševalci so z avtomobilom hiteli proti kraju nesreče, toda... Kako priti z avtomobilom v planine? V Lescah so medtem potegnili iz hangarja štirisedežno turistično letalo, ki je nekaj minut pozneje vzletelo proti zameglenim hribom. Pilot in izkušena padalca Janez Brezar ter Silvo Orožim so le približno vedeli za kraj nesreče. Visoko izpod oblakov so z očmi preiskovali vrhove planin, da bi odkrili ponesrečenca, in končno so uspeli.

»Vidim ga!« je vzkliknil eden izmed posadke, ko so preleteli nad Sorško planino. Kupoli padalca sta se spuščala proti ponesrečencu. Nekaj sekund pozneje sta že pristala sredi planinskih vrhov in mu nudila prvo pomoč. Njuno letalo je še vedno krožilo nad planino in lahko so ga opazili tudi člani Gorske reševalne službe iz Kranja, ki so se medtem z avtomobilom bližali Sorški planini. Padalca sta obvezanega ponesrečenca spravila do avtomobila in pot do bolnice je bila zdaj dolga le nekaj minut. Boj za življenje ljubitelja planin je bil srečno končan.

Po rebreh Košute nad Kofcami

Foto: A. Tomšič

Vse to pa je bila le vaja, kajti 24-letni Davorin je bil naročen ponesrečenec, kljub temu pa so se reševalci potrudili.

Vaje so uspele, zato lahko pričakujemo, da bomo v bodoče manj slišali o nesrečah v planinah, kajti pomoč iz zraka prihaja hitreje.

...Da bi bilo več razvedrila in manj nesreč v naših planinah!

Reševalca sta pripeljala ponesrečenca z gora

Čopov Joža

vedno prvi v navezi

ANTE MAHKOTA

Sedemdeset let je star — koledar ne laže. Pa je težko verjeti: preveč prešeren nasmeh ima in premlade oči. Večna mladost je darilo triglavskih hribov, ki jim je posvetil življenje. Prav toliko je star kot organizirano slovensko planinstvo.

Za sedemdesetletnico ga je predsednik republike odlikoval z »Redom dela z rdečo zastavo« za življenjsko delo v planinstvu in alpinizmu.

Radi bi torej spoznali vsaj delček njegovega življenja. »Joža, povej nam!«

»Oče je tako kot jaz delal v jeseniški železarni. Enajst otrok je bilo, toliko, da jih je mati komaj v enem dnevu na sonce znosila.«

Štirinajstletnik je že delavec v valjarni. Od žarečih žic vodi pot h goram na obzorju. Iz kamre prinese Jože zarjavele kline, spremljevalce iz sten. Stolčeni kosi železa — tako različno so oblikovani — so mejniki za njegov plezalski čas.

Najprej trentarski žebelj, ki ga je imel s seboj, ko je prvokrat prijel za skalo v steni — 1921. leta v slovenski smeri v Severni triglavski steni.

Potem klini, ki si jih je koval sam. Merilo skromnih začetkov, saj jih je izdeloval po vzorcih, ki so padli nemškimi plezalcem iz stene.

Nove smeri, prvenstveni vzponi po vseh Julijcih, so Jožev spomenik. Spomenik prvega dotika — za tiste, ki hodijo za njim in za tiste, ki gledajo gore samo iz doline.

Potem pride vojna. Joža je zaprt, se skriva v Ljubljani, dela za osvoboditev.

»Ko sem med okupacijo stal na Šišenskem hribu in gledal Triglav, sem jokal.«

Po končani vojni je prva pot v železarno in v hribe.

In sproščeni čas, dá Joži — petdesetletniku, moči, da prerase samega sebe in svojo generacijo. Prepleza »Čopov steber« — še danes nedvomno najbolj velikopotezno smer v Triglavu.

Štiri dni je s soplezalko v steni. In ko na koncu tovarišica ne zmore več, izpleza sam. Samo v srajci — vso obleko ji je pustil v steni — in doseže vrh. Sestopi v Vrata in čeprav mora še enkrat bivakirati in je na smrt utrujen, se naslednjega dne skupaj z reševalci takoj spet vrne pod Triglavov vrh — na pomoč.

To je samo en kamen za drugi Jožev spomenik — za legendarno tovarištvo.

Pa Jožev veliko srce, ki ga najbolj občudujem:

Spomin na očetovskega plezalca, ki mladim fantom v Vratih nikoli ne pozabi še pred zoro skuhati čaja, pripraviti malice in dati nasveta za nameravani vzpon.

Govorim z Jožo in ne morem verjeti, da je bil rojen v prejšnjem stoletju, ko pa je tako trdno vraščen v današnji čas. Nikoli ga nisem videl plezati, pa se mi zdi, kot da bi bila sodobnika. Čopov Joža je vrstnik vseh slovenskih alpinistov — starih in mladih. Z vsem planinstvom je navezan na eno vrvo: je prvi v navezi. Je velikan!

V nemškem Schwarzwaldu rojena Donava dobro shodi že v svoji rojstni državi, skozi avstrijsko prestolnico potuje že kot koketna mladostna navihanka. V Budimpešti jo minejo pubertetne muhavosti in ko pride na vojvodinsko ravnino k nam, je resna, odrasla, počasna. Pod beograjsko trdnjavo sprejme roko naše Save. Skupno in mirno potem potujeta nekaj deset kilometrov čez ravnino in potem... Osem držav obišče Donava na svoji 2800 kilometrov dolgi poti in povsod se obnaša lepo; ko pa pride do Karpatov, se začne njen divji ples. V Djerdapu občuti, da so ji Karpati podarili vse preveč ozko strugo, zato na tem delu zdivja. Tako besni sto kilometrov natančno po romunsko-jugoslovanski meji. Črnemu morju pade v objem že vsa upehana, umirjena in stara.

Ljudje so se že davno trudili, da bi umirili in ukrotili Donavo v Djerdapu, a doslej jim še ni uspelo. Pred djerdapsko klisuro so vedno trepotali mornarji, ki so pluli po Donavi, kajti zahrbtni podvodne čeri so grozile ladjam. Samo izkušeni piloti so lahko vodili ladje po tem delu in še to samo podnevi. V poletnih mesecih je bilo še huje. Vodna gladina se je včasih tako znižala, da so ladje morale čakati na boljši vodostaj tudi po ves mesec. S tem pa je Donava povzročala precejšnje težave, saj pluje letno skozi Djerdap nad 10.000 raznih ladij, ki prepeljejo pet milijonov ton blaga.

Divjemu in nagajivemu Djerdapu sta zdaj napovedali vojno Romunija in Jugoslavija. Dolgo sta obe državi kovali bojne načrte, kako bi jo pokorile. Zdaj je vse znano. Čez sedem let bodo ladje mirno ponoči in podnevi plule mimo skal-

Luč z Djerdapa

F. Z.

natih sten Karpatov in takrat bo Djerdap prinašal našemu gospodarstvu velike koristi. Sklep obeh držav je tak: še letos bodo začeli v Djerdapu graditi hidrocentralo, ki bo ena največjih na svetu in bo dajala sama toliko električne energije, kot so jo pred dvema letoma dajale vse naše elektrarne. Mariborski otok, Jablanica, Split, Mavrovo... vse te centrale bodo igrača proti velikanu, ki bo v sedmih letih zrasel med Karpati. Jugoslovansko gospodarstvo bo s tem dobilo novih deset milijard kilovatnih ur.

Centralo bosta gradili dve podjetji: romunsko in jugoslovansko. Električno energijo iz Djerdapa si bosta prav tako delili obe državi. Gradnja bo seveda ogromno stala, zato pa bo po dograditvi bogato vračala. Okrog 400 milijonov dolarjev bo potrebnih za ta objekt.

Djerdap — Veliki Kazan

Jez čez Donavo bodo zgradili v Sipskem kanalu, kjer veletok najbolj divja in je hitrost vode največja. Inženirji so izračunali že vse: jez bo dolg 1200 metrov, visok 50 metrov, zgradbe centrale bodo od temeljev do vrha visoke 68 metrov. Na eni in drugi strani jezcu bo pet ali šest generatorjev. Prav tako pa bodo ob straneh prehodi za ladje. Poudariti moramo namreč, da zaradi hidrocentrale plovna pot ne bo zaprta, ampak se bo celo izboljšala. Vodna gladina bo narasla za 20 do 40 metrov in nevarne podvodne čerki bodo takrat globoko potopljene. Zaradi višje gladine vode bo postala nevarnost, da bo Donavin pritok Morava še bolj poplavljal. Zato so že začeli z regulacijo te reke. Inženirji so razmišljali tudi o tem, da je včasih vodostaj Donave tako nizek, da bi bilo vode premalo. Tudi temu se bodo izognili.

V Djerdapu bo nastalo veliko jezero, zaradi katerega bo treba marsikaj žrtvovati. Pod naraslo vodno gladino bo izginilo nekaj naselij. Na jugoslovanski strani se bo moralo preseliti deset tisoč ljudi, na romunski pa petnajst tisoč. To so v glavnem kmetje z revno zemljo. Seveda, se vsiljuje vprašanje, kam s temi ljudmi, kaj bodo počeli, ko bo njihove domove zalila voda? Država bo vsem prizadetim izplačala zemljo in hiše, ki se bodo potopile v novem jezeru, za vse pa bodo zgradili novo naselje v Kladovem. Še to: ali bodo ti kmetje dobili zemljo drugje? Odgovor: Dobili bodo denar za svojo zemljo in če bodo hoteli, si bodo zemljo kupili drugje. Za kruh pa jim je kljub temu poskrbljeno. Okrog 2000 domačinov bo zaposlenih pri graditvi centrale. Ko pa bo čez sedem let delo končano, se bodo ti delavci usposobili za drugo delo. Medtem bodo prišli do kvalifikacij.

Centralo v Djerdapu bodo gradili sedem let. To seveda ne pomeni, da v tem času ne bo plula skozi slikovito sotesko nobena ladja. Bila bi prevelika škoda, kajti na Donavi je močno razvit mednarodni promet. Ladje bodo v teh sedmih letih, ko bo rasla centrala, mirno plule proti Črnemu morju in obratno. Ko bo centrala že stekla, bo ladijski promet olajšan, saj bo globina struge večja, prav ob jezcu pa bodo ladje spuščali z dvigali preko posebnih bazenov. Čez sedem let! Takrat Djerdap ne bo več strah za tiste, ki plujejo po Donavi, ampak bo bolj znan kot kraj, iz katerega dobivajo naše tovarne največ električne energije.

Djerdap je tudi zgodovinsko znamenit. Ze rimska cesarja Tiberij in Trajan sta tu gradila cesto. V prejšnjih stoletjih so nastali tod mnogi bizantinski in slovanski spomeniki. Te priče preteklosti ne bo zalilo jezero, ampak jih bodo preselili v novo naselje pri Kladovem, kjer bodo odprli muzej. Sem bodo prenesli tudi nekatere dragocene stvari iz potopljenih vasi.

Toplaki in smrt

MITJA VOŠNJAK

Mitja Vošnjak, član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, se uspešno uveljavlja tudi kot pisatelj. Izdal je že več knjig. Črtica, ki jo objavljamo, je iz njegove zbirke črtic, ki je nedavno izšla pod naslovom »Vino in kri«.

Pri Toplakovem dedu je vse minilo tiho in mirno, da so še domači komaj opazili.

Bolan ni bil nikdar, odkar je shodil, ni niti dneva preležal v postelji. Ko mu jih je bilo oseminsedemdeset, je sicer gospodinja Tila že klicala duhovnika. Na samo novo leto je staremu spodrsnilo, da je padel tri metre globoko v vodo in se okopal. Do doma je imel skoro uro hoda daleč in po najhujšem mrazu. Šele potem si je lahko slekel premočeno obleko, se odrgnil s plat-

neni rjuho in zlezel v posteljo. Ženski je naročil, naj mu skuha liter vina, ki ga je vročega popil. Zdravila mu je bilo premalo, zato je vse še enkrat ponovil in zadremal. Ko je zvečer res prišel župnik, ga ni našel doma. Povedali so, da je šel k sosedu voščit praznike.

O smrti ni govoril, še razmišljal ni nikoli o njej.

Na petinosemdeseti rojstni dan, bilo je sredi februarja, se je vsa družina spet zbrala okrog njega. Najprej so poskusili, kakšno žganico je nakuhal, potem jim je narezal šunke. Tila pa je naribala poln krožnik hrena. Popili so še nekaj kupic vina, ga pohvalili, kakor se spodobi in nato kot vsako leto čakali, kaj jim bo povedal.

Vse važnejše namere jim je namreč vselej sporočal na isti dan.

»Par junčkov bi letos prodali,« je odločil.

Drugič spet je imel večje načrte:

»Na bregu poleg resja je vinograd opešal, izkrčili ga bomo in preorali, saj nam manjka žita!«

Ali pa:

»Nad hišo bi lahko rigolali in nasadili mlado trsje! Kredit bom vzel po banki, vi mi pa boste podpisali!«

Deset let je že tega, kar jih je celo vprašal za nasvet:

»Kaj mislite, če bi se še enkrat oženil?«

Takrat je vse ostalo pri besedah, menda prvič in zadnjič, kar pa se je sicer naumil, je vselej izpeljal do kraja.

Za petinosemdesetletnico pa jih je res pošteno presenetil. Pogledal je najprej vsakega posebej, potem pa je opazoval samo še starejšega sina. Popil je za požirek iz svoje kupice, se odkašljal in mu povedal:

»Letos boš prevzel, najkasneje do jeseni! Sejal boš lahko že po svoje, jaz bom umrl!«

Prav nič drugače kot vsa leta prej, povsem ravnodušno, kot če bi sklenil, da bodo popravili že precej slabe svinjake ali pa poklali vse kokoši, da ne bodo več zobale v goricah grozdja.

»Umrli bom, čas je že,« je ponovil, potem ni bilo nič več posebnega. Kot že sedemšestdeset let vsak dan je mirno popil svoja dva litra vina, in ker je bil posebno važen praznik, še dva povrh. Ker se je že zmračilo, se je slekel in spravil spat.

Smrt je bila pravzaprav samo njegova skrb, kjer drugim ni bilo treba pomagati kot pri rigolanju ali krčenju, da so zato nanjo hitro pozabili. Sam ded pa tudi ni imel kaj dosti časa, da bi se z njo ukvarjal.

Sneg je skopnel po bregih, marec se je že bližal in se je zato mudilo za rez. Če bi odlašal, bi sok pognal v rozge in bi trte na ranah jokale. Vsaj oslabele bi, če se ne bi celo posušile. Vsak dan od jutra do noči je ostajal v goricah in zbiral močne trse, ki jim je poleg reznikov puščal

še dolge šparone, porezane na pet ali še več oces. Šibkejšim ali takšnim, ki so se prejšnje leto preveč upehali, je puščal največ dva reznika, da bi se malo spočili. Rožje je sproti zbiral in spravljajal na kup poleg steze, da ga bo lažje odpeljal.

Ko je končal, se je lotil kopi, tako hitel ni še nobeno leto prej. Sicer je vsak zamah po malem čutil v križu, a se je že v pol ure ogrel in delal kakor v mladih letih. Le po strmini je težko lezel navkreber, zato je včasih zasekal motiko globoko v zemljo, se oprjel ročaja in se potegnil za korak više. Potem pa je spet sekal razteptano ilovico, jo obračal in skrbno pazil, da ne zadene ob trs.

Nekaj prej kot sicer se je spravil v klet, da pretoči vino. Vreme je bilo kot naročeno, niti najrahljši vetrc ni pihal. Opral je dobro polovnjake in štrinjake, postavil na prvega lakomnico in na velikem sodu v kotu odbil čep. Bil je zadovoljen z barvo vina, ki je lilo v škaaf, in tudi okus je bil, kot že dolgo ne. Vsakokrat, kadar je spet porinil čep nazaj v odprtino, se je nasmejal bogatemu pridelku. Nalival pa je v škaaf več kot za ped pod robom, da ga je lažje dvignil na sod, naslonil na lakomnico in izlil.

Ko je trsje v goricah že bujno poganjalo, si je končno oddahnil. A ne za dolgo, saj je kmalu sedel k mizi in se lotil čudnih opravil.

Obadva sina je poklical k sebi in jima naročil:

»Do zdaj sem vse opravil, vezala pa bosta že vidva! Le glejta, da mi ne uničita goric!

Vse skupaj bo prevzel starejši, tako sem že napisal, tebe pa bo izplačal!

Da si ne bosta delala skrbi, sem sam pripravil osmrtnico za časnike. Tu jo imata, zraven pa je denar za stroške!«

Peter Toplak je vzel kos papirja in bral:

»V petek (nekaj pik, kjer pride datum) je umrl star petinosemdeset let naš dragi oče in ded

IVAN TOPLAK

kmetovalec, vinogradnik in bivši deželni poslanec

Pogreb bo v nedeljo (spet pike) ob treh popoldne na farnem pokopališču.»

Mlajšemu Milanu ni bilo dovolj svečano in je zato predlagal drugače:

»Prezgodaj nas je zapustil naš dragi oče in ded

IVAN TOPLAK

vinogradnik in kmetovalec z Brega,
bivši poslanec in vselej zaveden rodoljub

Umrli je v petek (pike), star petinosemdeset let, pokopali ga bomo v nedeljo (pike) ob treh popoldne na župnijskem pokopališču.»

»Preveč besed,« se je stari uprl, »zakaj bi po nepotrebem razmetavali denar. Sam vem najbolje; ostalo bo, kakor sem napisal!«

Starejšemu pa dnevi niso šli prav v glavo.

»Je že vse prav, oče, poslali bomo, kot pač hočete. Samo zavoljo petka in nedelje ne razumem, nihče ne ve, kje in kdaj ga čaka smrt.«

»Dober gospodar mora misliti na vse,« ga je poučil Toplakov ded. »Zdi se mi, da sem si v petinosemdesetih letih zaslužil vsaj lep pogreb. Med tednom so naši ljudje pri delu, za veselice, zborovanja in podobne zabave nimajo časa, za pogrebe še najmanj. V nedeljah pa se zbirajo, kolikor si jih človek zaželi. Zato me med tednom ne smete pokopati! Bom pač moral umreti v petek, nič ne pomagaj!«

Pomladni veter je že močno majal poganjke na reznikih in šparonih, po vseh bregovih se je razcvetelo sadno drevje. Toplakov ded je sedel na soncu pred hišo, se grel in zadovoljno mežikal.

Ko je iz drugega litra spil poslednjo kupico, se je domislil:

»Dovolj je, grem v posteljo!«

In je res legel, čeprav je bilo še popoldne. Ko je pol ure pozneje mlada stopila v sobo in ga poklicala, se ji ni več oglasil. Samo hropel je še, da je v strahu zbežala.

»Brž po gospoda,« je zakričala, saj je bila precej pobožna. Še bolj pa se je bala zaradi sosedov, da ne bi govorili, kako je stari umrl z grešno dušo.

Župnik Trinkaus je res prišel, a šele drugi dan popoldne. Mlada je stopila k dedu, ki je prav takrat spet prišel k sebi. Nagnila se mu je k ušesu in obzirno zašepetala, da ga ne bi preveč zaplašila z mislijo na smrt.

»Trinkaus je zunaj, slišal je, da si bolan in te je prišel obiskat!«

»Lepo od njega, dober prijatelj je bil,« je stari vzdihnil. »A je prepozno za razgovore, dajte mu vina, iz četrtega soda na desni strani! Naj se napije mož, saj ga vedno žeja!«

Ženska ni tako zlahka odnehala, še vztrajneje je silila v bolnika:

»Da ne bo pil, je rekel, tebe bi rad videl, nič drugega!«

Uganil je, kaj bi radi z njim, in se je zato ujezil:

»S sosedu in tudi z davkarijo se nisem nikoli kregal ne tožaril, pogovorili smo se vedno mirno in brez advokatov. Ne vem, zakaj bi moralo biti na drugem svetu drugače, če sem kdaj storil kaj narobe, se bom najbolje zagovarjal sam!«

Utudilo ga je, da je spet globoko zaspal, mlada pa tudi ni bila hudobna, da bi mu skupaj z župnikom storila silo.

»Nič ne pomaga, trmast je bil vedno, tudi zdaj se ni spremenil,« se je potožila. Niti Trinkausu ni bilo, da bi na samem koncu dražil prijatelja, zato se je po kupici najboljšega poslovil.

Dva dni pozneje je Toplakov ded spet odprl oči, prav ko je poleg postelje stal Peter. Poskusil je razkleniti že skoraj negibne čeljusti, kar mu je uspelo samo na pol. Z največjim naporom je nato izdaval:

»Vina!«

In še enkrat, kot bi se bal, da ga sin ni razumel:

»Vina!«

Mož se je pognal v klet, k četrtemu sodu na desni, odprl pipo in natočil v steklenico samo do polovice. Mudilo se mu je, da ded spet ne zaspi, če bo treba več, lahko še enkrat stopi.

Dvignil je staremu glavo in podložil blazine. Ker s kupico ni šlo, je vzel majhno žlico in po kapljicah sipal pijačo očetu v usta. Še en kozarec je izpraznil, preden je starega minila žeja. Nasmehnil se je zadovoljno, da je še na koncu vse v redu, nato pa mu je glava omahnila. Toplakovega deda ni bilo več. Zgodilo se je, kot si je želel, bil je res petek.

Dva dni kasneje so okrasili lojtrčni voz s svežim smrečjem in z dvema razcvetelima vejama, ki ju je nočni vihar odlomil z razcvetele češnje. Okrog krste so ovili belo-modri-rdeči trak in vpregli konja. Postregli so sosedom in drugim pogrebem, ki se jih je precej zbralo. Po slabi cesti so počasi krenili proti pokopališču. Ljudje so bili vsepovsod dobre volje, po gričih so gmeli možnarji, bila je prav velika noč.

Potres. Ilustracijo je napravil pok. slikar Birolla leta 1958 za Rodno grudo k Podlimbarskega Potresni povesti

Gvidon Birolla (1881-1963)

živopisec škofjeloške folklore

MAKSIM GASPARI

Okrog l. 1900 sva se spoznala v Ljubljani na tedanji umetno obrtni šoli. Mnogi likovno usmerjeni dijaki iz te šole so odhajali študirat na dunajske umetniške zavode in akademije. Tako sva si tudi s pokojnim Gvidom Birolla izbrala ta cilj. Vpisala sva se na enoletni grafični poskusni zavod. V naslednjem letu pa na akademijo upodablajočih umetnosti. Na Dunaju je tedaj študiralo mnogo študentov slovenske, hrvatske in srbske narodnosti. Bili smo med seboj bratsko povezani. Zato smo tudi ob skupinskih prilikah večkrat zapeli:

Slovenac, Srb, Hrvat, uvijek brat i brat...

Toda razen nekaj izjem smo bili siromašna mlada družina »Matere Umetnosti«. Izven šolanja smo obiskovali muzeje in galerije. Nekateri premožnejši tovariši so se hranili v »Menzi Akademiki«, drugi smo bili pa zadovoljni, če smo imeli kaj drobiža za prehrano v ljudski kuhinji. Ze leta 1905 smo se domenili pri raznih sestankih, da ustanovimo dijaško skupnost društvo Vesna, v katero so vstopili kot člani tudi južni bratje, med njimi znana imena, kot Ivan Meštrovič, Rački, Tomislav Krizman, Kerdič in drugi. Med Slovenci smo bili glavni začetni člani: Saša Šantel (prvi predsednik), slikar in grafik, dalje Gvidon Birolla, Hinko Smrekar, Maksim Gaspari, kipar Peruzzi, Anton Sever in nekatere članice Slovenke, ki so študirale v umetno obrtnem muzeju žensko domačo obrt.

Tedaj, ob obratu stoletja »Fin de Siècle«, je zažarela tudi »Vesna«, naša likovna pomlad. Iz mladih src se je podzavestno razcvetela roža slovenske narodne umetnosti. Zanimala nas je stilizacija domačega narodopisja mnogo bolj kot impresionistične palete svetlih brez, travnikov in polja. Gvidon Birolla je bil med Vesnjani najdoslednejši umetnik te zvrsti. Bila je to smer, ki je temeljila na izvornosti motivike, kompozicije in na kvaliteti likovne pisave (Handschrift des Malers). Njegove kompozicije so bile podob-

V juniju je umrl v Ljubljani akad. slikar Gvidon Birolla. Njegov prijatelj akademski slikar Maksim Gaspari mu je napisal spodnje vrstice v spomin. Na sliki levo je avtor Maksim Gaspari s pokojnim G. Birolla (na levi) in slikarjem M. Šubicem (na desni). Slikali so se na izletu v Gorjušah

ne lesenim baročnim reliefom z rahlo povezavo secesije. Tak je ostal Birolla kot slikar do konca, še bolj dognan pa kot ilustrator. Tako se je uveljavil že leta 1907 v Milčinskega »Pravljicah«, katere sva skupaj ilustrirala. Nato pa v obširnem opusu zgodovinskih in pravljicnih knjig za mladino. Naj omenim samo nekatere njegove ilustracije neminljive vrednosti. N. pr. S. Gregorčič »Oljki«, F. Bevk: »Tovariša«, slikanica »Pravljica o Dravi«, Finžgarjev »Triglav«, A. Širok: »Trije bratje in razbojniki«, Jurčič: »Deseti brat«, M. Bor: »Uganke«, L. Zupan: »Belokranjske pravljice«, »Irske pravljice«, »Koroške pravljice«, Fr. Novšak: »Slovenske balade in romance« in mnoge druge posamezne ilustracije v koledarjih, revijah in drugod.

Naj mi bo končno dovoljen še mali rëzimë za Birollovo umetnostno veljavo. Bil je mojster slikar in ilustrator, katerega lahko spozna bister človek že iz nekajcentimetskega fragmenta po njegovem znanju in njegovi izredni likovni pisavi.

kulturni zapiski

V maju je bil v starodavnem Ohridu v Makedoniji četrti kongres jugoslovanskih slavistov, ki je bil posvečen 1100-letnici prihoda solunskih bratov sv. Cirila in Metoda v slovanske dežele. Kongres, ki je zasedal v nabito polni dvorani kulturnega doma »Moša Pijade«, je pozdravil predsednik Izvršnega sveta Makedonije Aleksander Grličkov. Naglasil je pomembno vlogo obeh bratov za razvoj kulture slovanskih narodov. Za njim je pozdravil kongres makedonski nadškof, metropolit Dositej, dalje predstavniki treh jugoslovanskih akademij, rektor univerze iz Skopja in predstavnik makedonskih izseljencev iz Toronta v Kanadi. V imenu slovenske delegacije je govoril akademik dr. Bratko Kreft, ki je izrazil željo, da bi tudi Makedonija, ki je tako vsestransko napredovala, čimprej dobila tudi akademijo znanosti in umetnosti. O življenju in delu slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda so še posebej govorili Vasilij Iljovski, dr. Radojčić in dr. Trifunović, Slovenca dr. Jože Pogačnik in dr. France Tomšič pa sta posebej osvetlila in v izčrpnih analizah dokazala slovenski izvor Brižinskih spomenikov, ki so torej slovenski zapisi, ne pa cerkvenoslovanski spomeniki, kakor so doslej trdili nekateri znanstveniki.

PETI GRAFIČNI BIENALE V LJUBLJANI

V začetku junija se je v Ljubljani začela pomembna kulturna manifestacija, V. jubilejna grafična razstava, na kateri sodeluje s skoraj tisoč grafičnimi listi 342 avtorjev iz 43 dežel vsega sveta. Prvo nagrado je mednarodna žirija prisodila Američanu Robertu Rauschenbergu, drugo pa domačinu Janezu Berniku (tudi lanskemu nagrajencu v Benetkah). To veliko kulturno prireditev, ki ni pomemben dogodek le za nas, temveč za vse širom po svetu, je odprl v imenu Zveznega izvršnega sveta sekretar za kulturo in prosveto Janez Vipotnik. Poudaril je pomen in značilnosti grafičnega bienala, na katerem sodelujejo umetniki z Vzhoda in Zahoda, te ali one narodnosti, rase, barve polti — in so predstavniki te ali one umetniške skupine. »Kultura je last širokih ljudskih plasti,« je dejal, »in prava, svobodna umetnost je enakopravna in internacionalistična, kakor je internacionalistično vsako zares kulturno poslanstvo.«

Trinajst razstavljenih del je dobilo nagrade, med temi so kar štirje listi jugoslovanskih avtorjev, poleg njih pa še Američani, Avstrijci, Japonci, Italijani, Sovjeti, Siamci, Poljaki in drugi. Res, imena nagrajencev in avtorjev pričajo, da je ta ljubljanska kulturna manifestacija srečanje medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

UKRAJINSKI UMETNIKI V LJUBLJANI

Številnim tujim gostom so se ob koncu letošnje gledališke sezone pridružili še naši slovanski bratje iz Sovjetske zveze. Umetniki iz Ševčenkovega gledališča v Kijevu so bili to pot prvič v Ljubljani. S svojim opornim in baletnim programom so se predstavili po glavnih jugoslovanskih mestih in povsod so doživeli prodoren uspeh.

Najlepše pa je bilo v Ljubljani — kot je dejala režiserka tega gledališča, ko se je po tretjem večeru uspelega gostovanja v slovenski metropoli poslovila skoraj 200-članska skupina Državnega akademskega gledališča, nagrajenega z Leninovo nagrado. Sicer pa je imelo zahtevno ljubljansko občinstvo kaj videti in čemu ploskati. Prvi večer so ploskali sijajnim izvajalcem baleta »Don Kihot«, med katerimi je bilo več narodnih in zaslužnih umetnikov Sovjetske zveze. Naslednji večer so predstavili nam nepoznano ukrajinsko opero »Zaporožec« skladatelja Gulaka-Artemovskega, ki je imela za temo starodavne težnje po svobodi — nekakšna ukrajinska Miklova Zala iz polovice prejšnjega stoletja. Zadnji večer pa je pomenil vrh umetniškega gostovanja. Prikazali so Čajkovskega opero »Mazepa«. Temo o hetmanu Mazepi, ki je hotel odcepiti Ukrajino od Rusije, so porabili že številni literarni, glasbeni in slikovni umetniki. Čajkovskega inačica nam doslej ni bila znana. Bila pa je iskreno sprejeta.

JOZE SMIT

Se vedno

*Zemlja še vedno čaka
tudi odraslih otrok,
kakor te čaka mati
vedno odprtih rok,*

*vedno z odprtimi usti,
da ti besedo pove,
toplo, svetlo besedo,
ki ozdraviš od nje,*

*ti pa hitiš za prividi
in niti ne veš, čemu
kelih rož spomladi
grenki so od medu.*

Ustanovljen je študijski center za zgodovino slovenskega izseljenstva

Pri predsedstvu Slovenske akademije znanosti in umetnosti je bil ustanovljen študijski center za zgodovino slovenskega izseljenstva. Njegova naloga je zbirati in objavljati gradivo za zgodovino slovenskega izseljenstva, znanstveno proučevati izseljenstvo ter objavljati znanstvena dela in organizirati delo na tem področju. Njegov glavni cilj je obdelati zgodovino slovenskega izseljenstva v obdobju približno od sredine 19. stoletja do leta 1941.

Prva pripravljalna dela, ki so se začela, so usmerjena na obdelavo bibliografije izseljenkega tiska ter tiska o izseljencih, na obdelavo statističnih virov za zgodovino izseljevanja in evidentiranje arhivskih virov, ki pridejo v poštev za izseljevanje, toda vse to za zdaj v obsegu, ki je v Sloveniji izvedljiv. Delo centra vodi svet, ki mu predseduje akademik univ. prof. dr. Franc Zwitter.

SPET NOVA POSILJKA ZGODOVINSKEGA GRADIVA

Slovenski izseljenski matici v Ljubljani!

Cleveland, 9. julija 1963

Zadnji mesec smo odposlali z jugoslovansko ladjo spet 13 zabojev zgodovinskega gradiva. Priloženi pošiljatveni list vam pove, koliko zabojev je bilo poslanih, koliko so tehtali in s katero ladjo so bili poslani iz Clevelanda.

Vsebina pošiljke je naslednja: Listi: Vestnik, Slovenski gladiator, Glas Naroda, Ameriški Slovenec, Enakopravnost, Ameriška domovina, Sloboda, Proletarec, Prosveta, Slovenski svet, Čas. Nova doba, Glas Slovenske dobrodelne zveze, Glasilo KSKJ, Edinost in Glasnik.

Priložen je tudi Ameriški slovenski koledar in okrog 30 spominskih knjig, izdanih ob raznovrstnih naših prireditvah in obletnicah.

Za direktorij Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave, Cleveland, Ohio:

Janko N. Rogelj, predsednik
Josie Zakrajšek, podpredsednik
Frank Bavec, tajnik
Anton Wapotich, blagajnik
Joseph Okorn, zapisnikar

VI. REVIJA DRAMSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

V začetku junija so pripravili Novomeščani VI. revijo najboljših dramskih amaterskih skupin iz vse Slovenije. Tisti, ki so sodelovali, niso samo igrali, tudi pogovarjali so se: o problemih, ki jih imajo mladi (predvsem mladi) ljubitelji dramske umetnosti s primernimi deli, da ne sme-

jo biti preveč zahtevna, pa tudi s prostori, kostimi in režiserji. Menda je še najmanj težav z igralci. Pogovarjali so se o tem, kaj so že napravili, kaj morajo še popraviti in kako bodo vnaprej delovali.

Seveda pa je bil glavni poudarek na prikazovanju del, ki jih je izbrala komisija po vsej Sloveniji. Bila so klasična in sodobna, domača in tuja, bolj, manj, ali srednje zahtevna dela in zato, kajpak, tudi slabo, boljše in dobro izvajana. Med slednjimi so se odlikovale tri skupine: novomeška z Millerjevo dramo »Vsi moji sinovi«, Trboveljčani z »Irkutsko zgodbo« Arbuzova ter Mariborčani s slovensko dramo Mirka Župančiča »Hiša na robu mesta«. Te tri skupine bodo šle tudi poleti na Hvar, kjer bodo s prikazanimi deli zastopale slovenske gledališke amaterje.

SPET FORMA VIVA V SLOVENIJI

Mednarodno srečanje kiparjev na Seči pri Portorožu in v Kostanjevici postaja že tradicionalna prireditev. Simpozij, ki si je zadal nalogo, da bo zbiral ustvarjalce najrazličnejših smeri, je že nekaj časa pridno izbiral med prijavljenimi in povabljenimi gosti. Zdaj so odločili: v juliju in avgustu bodo prišli k nam kiparji iz 15 držav. Enaindvajset ustvarjalcev najrazličnejših smeri bo klesalo kamen pri Portorožu ali pa izrezovalo les v Kostanjevici. Ko bodo v začetku septembra zaključili svoje oblikovanje gmote, se bodo njihova dela priključila onim osemindesetimi, ki so ostala v naravnem okolju že s prejšnjih simpozijev. Tako bosta postali zbirki oblikovanega kamna pri Portorožu in impregni-ranih lesenih kipov v Kostanjevici tudi privlačna kulturna in turistična zanimivost.

Janez Boljka:
Zalostna družina
Patiniran mavec 1959

Janez Boljka, kipar, čigar slikovita plastika se neprisiljeno povezuje z barvno grafiko, se je rodil pred dvaintridesetimi leti, 21. junija 1931 v Subotici. V Ljubljani je leta 1956 absolvoiral Akademijo upodablajočih umetnosti, kasneje pa še kiparsko specialko pri prof. Karlu Putrihu in specialno šolo za grafiko pri prof. Riku Debenjaku. Prvič je samostojno razstavil l. 1958, zadnji samostojni razstavi pa je imel marca letos v salonu beogradske Moderne galerije in junija v Mali galeriji v Ljubljani. O njegovem delu so doslej obširneje pisali zlasti Jelisava Čopič (*Likovna revija*, 1962), Zoran Kržišnik (uvod v razstavní katalog, 1963) in Taras Kermačner (*Perspektive*, 1963).

Naši umetniki

Janez Boljka

LUC MENASE

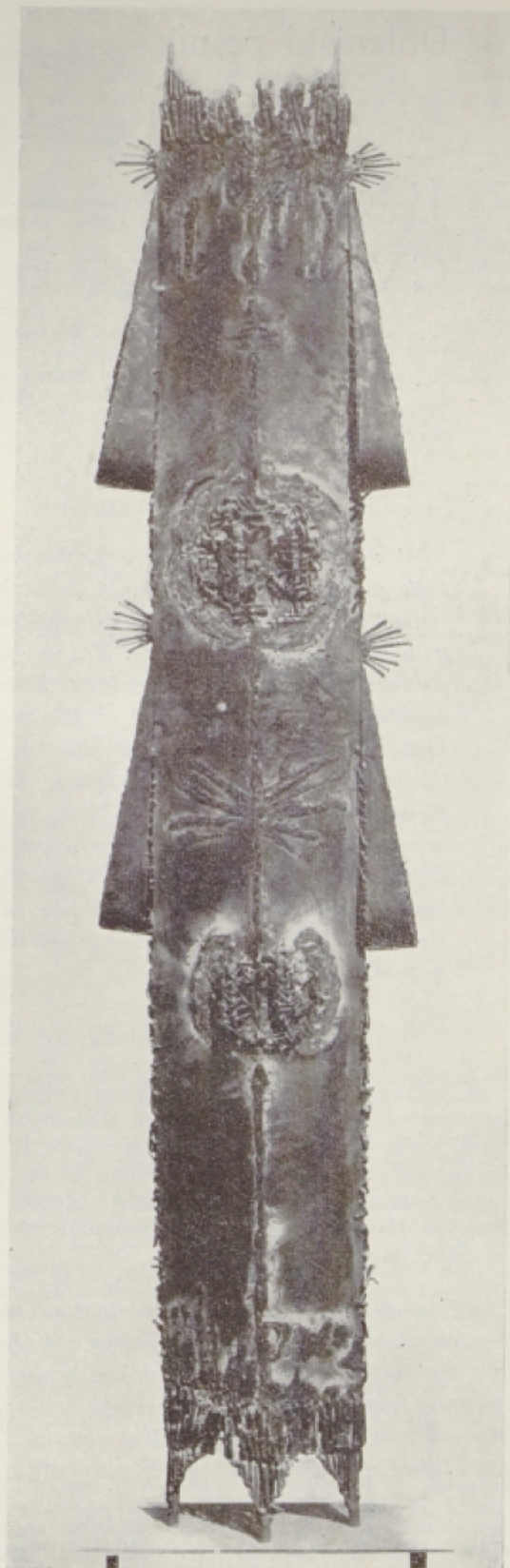
Ni še dolgo tega, ko si ljudje kiparja niso znali drugače predstavljati kot v beli halji — kakó v svetlem ateljeju kleše marmorno gmoto in mu pod prsti, pod kládívom in dletom, čedalje bolj razločno ožívlja pomenljiv in skladen človeški lik. Dandanašnji je kipar običajno še najbolj podoben varilcu kovine, kvalificiranemu delavcu z zaščitnimi očali pred očmi in aparatom v rokah; njegov atelje se tako rekoč v ničemer ne razlikuje od umazane mehanične delavnice in tudi njegova stvaritev ima (če opazujemo videz) komaj še kaj skupnega s tisto skulpturo, ki je dolga stoletja nastajala za evropske katedrate, dvorce in trge. Takó je malone po vsem svetu, takó tudi pri nas in vse to velja tudi za umetnika in delo, ki sta se nam v teh prvih poletnih dneh, sočasno z razstavo ikon in V. mednarodnim grafičnim bienalom, predstavljala v ljubljanski Mali galeriji. Janez Boljka, mladi slovenski kipar, čigar ime je opaziti tudi med dobrimi tristo grafičnimi razstavljalci na véliki prireditvi v Moderni galeriji, je z vsemi svojimi značilnostmi umetnik našega časa.

Kajpak bi hudo pretiravali, če bi trdili, da je Boljka že docela izoblikoval svoj umetniški obraz. V nemirnem vretju sodobne umetnosti, ko celó mnogi starejši ustvarjalci nemalokrat kar čez noč spremenijo svojo govorico, je tudi on že nekajkrat takó osúpil gledalce. Zato je skoraj odveč pripomba, da tudi deli, ki ju lahko pokažemo, nista več »najnovejši«, čeprav sta nastali komaj pred nekaj leti. Pred nami je njegova »Zalostna družina«, krdelce opic, ki so se tolikanj stisnile skupaj, da njihova telesa tvo-

Janez Boljka:
Motiv iz Ribnice
Kliše je last uredništva
Likovne revije

rijo eno sólo hkrati sklenjeno in slikovito razčlenjeno gmoto, in nato — v razložku, ki bi prenesel v vsaki drugi dobi razen v naši — »Motiv iz Ribnice«, v trdo kovino spremenjeni spomin na prodajalca suhe robe, na težko oprtanega in zato še najbolj potujočemu stolpu podobnega ribniškega krošnjarja. A na omenjeni razstavi so gospodovala povsem drugačna dela. Še jih imamo pred očmi: iz zarjavelih kovinskih delov starih pušk zvarjena telesa živé kot ožgana debla, kot novodobni nagrobniki, kot obtožba umrlih in zarotítev živih. Kipar jih je poimenoval »Slovenski tótem« pa »Requiem« pa spet »In memoriam«. V tem antimilitarističnem povelečanju orožja, v tem navideznem nesmislu so po umetnikovi volji že oblikovani predmeti zaživéli prav s svojo smrtjo: ko so jih prekrili rja, pajčevina in bodéči, na ruševinah zrasli travi podobni preplet tankih železnih palic in zobcev. Pogled se móta med njimi, preko sámih puškinih cevi, petelinov in nabijačev, sredi teh okamenelih spominov pa se vendar oglašá lirična izpoved, ki je kljub »najmodernejši in internacionalno tehnični« govoricí oblik kar se dá domača in razumljiva.

Pred kakimi tremi leti, ko je bil pravzaprav šele na začetku svoje poti, smo zapisali, da »v Boljki tiči umetnik, ki mu gradivo nekaj pové in ki zna tudi sám z gradivom nekaj povedati«. Danes, ko so drugi o njegovem »odkritju človečnosti v vseh nečlovečnostih« že tudi obširneje spregovorili, lahko to ugotovitev samó podčrtamo. Boljka ima srce...

Dolenjski pesnik

JOŽE CVELBAR

JOZE ZUPANČIČ

V nedeljo 23. junija so v Kostanjevici ob Krki prižgali festivalni kres, ki je simbolično oznanil začetek dolenjskega kulturnega festivala, ki bo zaključen 2. septembra. Med prvimi prireditvami v okviru tega pomembnega kulturnega dogodka naše lepe Dolenjske je bilo tudi odkritje spomenika dolenjskemu pesniku Jožetu Cvelbarju. Cvelbarjev doprtni kip, ki ga je izdelal akademski kipar Stane Jarm, so odkrili v nedeljo popoldne pred pesnikovo rojstno hišo v Prekopi. Odkritja se je udeležila tudi Cvelbarjeva sestra, ki živi v ZDA in je letos obiskala stari kraj. V Ameriki živita dve pesnikovi sestri in brat.

Cvelbarjevi so doma s Krškega polja, iz deželice ob Krki in pod Gorjanci. Bili so bajtarji, imeli so le 70 arov zemlje in oče Jože je služil še kot sodar. Mati Terezija, rojena Bajec iz Malega Korena pri Raki, je rodila deset otrok. Najstarejši sin pesnik Jožek je pozneje o rasti družine napisal takole pesem:

*»Mati, kot koklja na spomlad piščancev si nas narodila,
deset hajdučkov ciganskih: štiri paglavce črednike,
šest kučemajk. Blagor si materi, dokler še more
deco vso spečo pokrivati z eno rjuho!
Blažena Prékopa, hišica grlica, ali si grela nas,
ali si grela nas in negovala goliče pod krili!«...*

Jože Cvelbar se je rodil 8. februarja 1895. Osnovno šolo je obiskoval v bližnji Kostanjevici. Že tam so spoznali njegovo nadarjenost. Staršem so svetovali, naj bi ga dali v šole. Mati

si je želela, da bi postal »gospod«, kar je pomenilo tedaj, da bi bil duhovnik. Jožek pa je bil veselega značaja, šegave nature in ker je imel veselje do risanja, si je želel na slikarsko akademijo, da bi postal umetnik. Res je odšel v šole.

Tiste čase je bilo za siromašne kmečke otroke šolanje težko. Ni imel ne stricev ne zvez niti ni dobil štipendije. Danes je nadarjenemu dijaku obisk šole vse lažji. Jožek pa je kot novomeški dijak mnogo prestradal, preživljal se je le s podporani in pozneje z instrukcijami. Že kot četrtošolec, ko je zaslutil pesniško in pisateljsko žilico, si je našel družčino. Ustanovili so literarni krožek in so začeli izdajati rokopisno glasilo »Izpod Gorjancev«, ki ga je pisal Jože Cvelbar. Še danes ga hranijo v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici. Nekaj njegove literarne ostaline pa najdeš v novomeški Studijski knjižnici »Mirana Jarca«.

V novomeški gimnaziji je mnogo vplival na razvoj njegovega slikarskega talenta vrli pedagog in slikarski umetnik prof. Josip Germ.

Jože Cvelbar je kot novomeški gimnazijec zapel o sebi:

*»Tam v dolenjski deželi,
tam živel je nekdanj študent,
ej, ta je bil ves iz zlodja,
kje vzel se je, vedi ga šent!*

*In trgal po črnih ti šolah
je suktno in hlače, klobuk,
in imel kot čikoš lase je,
veš, bil ti je pravi hajduk.«*

Tisti čas, ko je pisal Jožek vesele pesmi in je opeval Dolenjsko, njene kmete in vinogradnike pa Trško goro in orjaški gozd Krakovo pa pisane dolenjske sejme, vagabunde in cigane in druge dolenjske tipe, je kanila v njegovo srce kaplja grenke žalosti.

Oče ni več mogel preživljati deset lačnih kljunov, zato se je odpravil v svet. Odločil se je za delo v Ameriki.

*»Usekal v Gorjancih je grčavko
in torbo v podstrešju je snel
in orgel jo potnik je preko rame,
od dragih je vzel slovo.«*

(Iz pesmi O dedovi torbi)

Bilo je dve leti pred prvo svetovno vojno, ko je oče odšel leta 1912 preko Velike luže. Mladi pesnik Cvelbar je napisal o naših izseljencih »Žalostno pesem«.

»Kje pa, mamica, so atek,
da domov jih nič več ni?«
»Ah, v Ameriki za morjem
atek naš živi.«

»Kdo pa atka boža tamkaj,
ko ni mene tam,
aj, po ličecih po mehkih,
kakor delam vam?«

»Ateju pa tam za morjem
lice mehko ni,
ker so mu ga razpraskale
črne že skrbi.«

»Kdo pa atka tam objemlje,
kot jaz vas za vrat,
kdo objemlje ga v večerih,
ko gre v mehko postelj spat?«

»Atek tamkaj pač ne spava
v mehki postelji kot ti,
in ko spavat gre, s koščeno
roko beda ga duši...«

»Pa to niso sestre moje,
ker hudobne so tako?«

»Niso ti še, pa katera
lahko ti še ženka bo!« ...

Na tak način je mladi novomeški dijak prikazal žalost ob odhodu svojega očeta, ko je odšel v svet, da bi z žuljavo roko zaslužil za boljše življenje svoje številne družine v Dolenjski Prékopi pri Kostanjevici. Nikoli več se oče ni vrnil domov. Leta 1926 je odšla za možem še žena in je vzela s seboj tri najmlajše otroke, trije starejši so ostali doma pod Gorjanci.

Tudi Jože ni videl očeta nikoli več. Pobralla ga je prva svetovna vojna. Ko je novomeški dijak Jože Cvelbar opravil maturo in bi moral v svet, ga je poklical avstrijski cesar. Tedaj so grmeli topovi ob Soči in po tirolskih hribih. Cvelbarjev Jože je moral h kranjskim Janezom k 17. regimentu. Ob nekem spopadu z Italijani je bil v tirolskih skalinah na Monte Cucco težko ranjen. Dva dni pozneje, dne 11. julija 1916, je umrl v strašnih mukah zaradi strela v trebuh in so ga pokopali v zasilni grob pod pečine tirolskih gora. Za njim je ostalo precej pesmi, črtic in raznih zgodb, pa tudi slik, ki dokazujejo, da smo izgubili z njim mladega talentiranega fanta, ki bi se razvil v svojevrstnega umetnika.

RAD BI SE VRNIL V JUGOSLAVIJO

Dear Sir:

I am an English girl who emigrated to Australia three years ago. I am married to a Yugoslav who I met in Australia. He came to Australia in 1959.

There are many Yugoslavs here who are very sorry that they have left Yugoslavia and many would like to go back.

My husband many times has told how nice it is in Yugoslavia, he has shown me photographs from "Rodna gruda" and has shown me how they build the flats in Yugoslavia. He has also read to me many times from "Rodna gruda". Many of them do not believe that Yugoslavia is such a beautiful country.

We would like to return to Yugoslavia as soon as possible, but we have to ask Yugoslavia permission first. I would be very pleased if you would publish my letter.

Yours sincerely

Shirley Pičulin

VELIKO STE ZGRADILI

Moj soprog je bil bolan, pa sem malo pozna z naročnino, oprostite. Ali zdaj so moje misli spet pri vas, v naši lepi Jugoslaviji in če bo zdravje dopuščalo, se kmalu vidimo. Veliko novega ste zgradili po vsej Jugoslaviji in z možem zelo rada prebirava novice in gledava slike, ki so dokaz našega napredka. Prilagam dolar za tiskovni sklad in vas lepo pozdravljam.

Antonija in Louis Champa iz Willarda, Wis., ZDA

ZA NAZAJ IN ZA NAPREJ

Posiljam vam naročnino RODNE GRUDE za nazaj in za naprej to je za leto 1962 in 1963, ker mi je revija zelo všeč in ne bi hotela biti brez nje. Radi čitamo dopise iz naše rojstne domovine, Zelim, da bi imeli vedno več naročnikov in vas vse na matici, posebno v uredništvu, lepo pozdravljam. Vaša

Josefine Strnad iz Fontane, California, ZDA

POVSOD JE LEPO, A NAJLEPSE JE DOMA

Sporočam vam, da že več let redno prejemam RODNO GRUDO, a vam šele zdaj pošiljam naročnino, oprostite. Revija mi je izredno všeč, prav vse rada preberem in prav vse me zanima o naši ljubljeni nepozabni domovini. Vesela sem, ker tako lepo napredujete. V Argentini živim že trideset let in ni nam slabo, vendar moram ponoviti stari, a resnični pogovor: Povsod je lepo, a najlepše je doma! Kolikokrat mislimo na ljubljeno, prelepo Slovenijo! Z možem sva iz vipavskih krajev. Pred osmimi leti sva bila na obisku in upava, da še prideva. Lepo vas vse pozdravlja moj mož in trije sinovi in vaša naročnica

Anica Premrl iz Pueblo - Ituzaingo, v Argentini

TO JE EDINO, KAR BO LAHKO CITALA V NAŠEM JEZIKU

Prejela sem vašo revijo na vpogled in navodila, kako naj jo naročim za hčerko v Avstraliji. Hvala! Revija mi je izredno všeč in prepričana sem, da bo tudi hčerki dobrodošla, saj bo to edino, kar bo lahko čitala v našem jeziku. Pošljite na njen naslov vse letošnje številke.

Ioanka Orter iz Mislinja, Jugoslavija

naši mladi ljudje

Ciril Škerjanc - violoncellist

Ciril Škerjanc, the first instrumentalist among the younger generation who has chosen the career of a concert violoncellist, was born in Ljubljana in 1936. The noble melodiousness of this demanding instrument caught hold of him already during his childhood years. His extraordinary talent as well as his excellent music school teacher, Professor Hilda Lobe, helped him to further studies at the famous *Ecole normale de musique* in Paris, where he studied with the well-known pedagogue and concert virtuoso Andre Navarra, and where he took his degree in 1961. The young artist then attended two successive master courses in Siena, Italy, which were also led by Navarra, his personal friend, and by Pablo Casals. After the concert, given at the end of the courses, the Italian press brought extraordinarily complimentary reviews and predicted him a great career as a soloist. Škerjanc is the first young Slovenian violoncellist that has been engaged to give solo concerts in Italy and France, where he has proved his maturity and virtuosity. So far he has given solo concerts also in all

larger Yugoslav cities where he has been accompanied at the piano by his young friend Aci Bertonec. Last year, he accepted an invitation of the Philharmonic Society in Essen, Germany, to join the orchestra as a solo-violoncellist. Besides, he gives solo concerts and records for various radio stations in Germany. For some time, the Slovenian Philharmonic Society has been negotiating with him to join its symphony orchestra as leading cellist. It is likely that he will take over this position in the new concert season 1963/64. Ciril Škerjanc is in spite of his youth one of the leading concert violoncellists in Yugoslavia and a much desired guest at home and abroad.

Priznanje mlademu Ljubljancu

Ljubljanskemu gimnazijcu Rastku Močniku so v teh dneh dali pismeno potrdilo, da je zrel za življenje in za študij na fakulteti. Veliko rajši pa spregovori osemnajstletni Ljubljčan o nekem drugem priznanju, ki ga je prav tako dobil v teh dneh, ko se poslavlja od gimnazije in stopa univerzitetnemu pragu naproti: rad spregovori o nagradi *Alliance Française*.

Ustanova *Alliance Française* razpiše vsako leto v Evropi in Kanadi tekmovanje, katerega se udeležijo dijaki, ki se učijo francoščino. V Parizu sestavke tekmovalcev pregledajo in določijo najboljše iz posameznih držav.

Tako se je letos zgodilo, da je izmed mladih Jugoslovancev napisal najboljšo nalogo Rastko Močnik. Za nagrado so ga povabili za dva tedna v Pariz, kjer so se zbrali vsi nagrajenci. V francoski prestolnici si je ogledal muzeje, galerije in sploh vse znamenitosti, o katerih je doslej lahko samo bral.

Mladi maturant je z veseljem pripovedoval o svoji nalogi še pred odhodom v Pariz.

»Naloga, ki sem jo dobil tik pred tekmovanjem, je imela naslov: Umetnost in znanost ne poznata meja. Povedal vam bom, o čem sem pisal. Opisal sem, kako je danes svet razdeljen na tabore, umetnost pa je tista, ki združuje ali bi vsaj morala združevati narode sveta. Za primer sem navedel ameriške umetnike, ki so obiskali Sovjetsko zvezo in nato sovjetske umetnike, ki so gostovali v zahodnih državah. Nujno je, da postane umetnost mednarodna. Za zaključek sem zapisal, da bo človeštvo v bližnji prihodnosti ta-

ko dozorelo, da bo uresničilo upe, ki jih gradi na znanosti in umetnosti.«

V Parizu je Rastko Močnik, tako kot drugi nagrajenci, predaval o svoji domovini. Na tem predavanju je predstavil tujim poslušalcem slovensko pesništvo in pesnike.

Jeseni se bo mladi nagrajenec že vpisal med študente. Kaj bo študiral, tega zdaj še ne ve natančno, gotovo pa bo izbral filozofijo ali književnost.

Distinction a un jeune Ljubljanaï

Un jeune lycéen de Ljubljana, Rastko MOČNIK, obtint ces jours-ci une attestation, certifiant qu'il est mûr pour la vie et l'étude à l'Université. Et pourtant ce jeune Ljubljanaï de dix-huit ans aime beaucoup mieux parler d'une autre distinction qu'il a obtenue également ces jours-ci, où il prend congé du lycée, au seuil de l'Université; il aime parler de son prix de l'Alliance Française.

L'institution de l'Alliance Française organise, en effet, chaque année en Europe et au Canada un concours, auquel participent les lycéens apprenant le français. A Paris on examine les compositions des concurrents et l'on détermine les meilleures de chaque pays.

Ainsi il est arrivé cette année que parmi les jeunes Yougoslaves, c'est Rastko Močnik qui a fait la meilleure composition. En récompense il a été invité pour quinze jours à Paris, où tous les lauréats se sont réunis. Dans la capitale française il a visité les musées, les galeries et toutes ces curiosités qu'il ne connaissait jusque là que par ses lectures.

Le jeune bachelier parla avec plaisir de sa composition avant même son départ pour Paris.

«La composition que j'ai reçue juste avant le concours, avait pour titre: Les arts et les sciences ne connaissent pas de frontières. Je vais vous dire de quoi j'ai écrit. J'ai décrit comment le monde est aujourd'hui divisé en camps, les arts étant ce qui unit ou au moins devrait unir les nations du monde. Comme exemple j'ai cité les artistes américains qui ont visité l'Union Soviétique, puis les artistes soviétiques en tournée dans les États occidentaux. Il est nécessaire que les arts deviennent internationaux. En conclusion, j'ai noté que l'humanité sera dans un avenir proche assez mûre pour réaliser les espoirs qu'elle édifie sur les sciences et les arts.»

A Paris, Rastko Močnik, tout comme les autres lauréats, a eu une conférence sur sa patrie. A cette conférence il a présenté à ses auditeurs étrangers la poésie slovène et nos poètes.

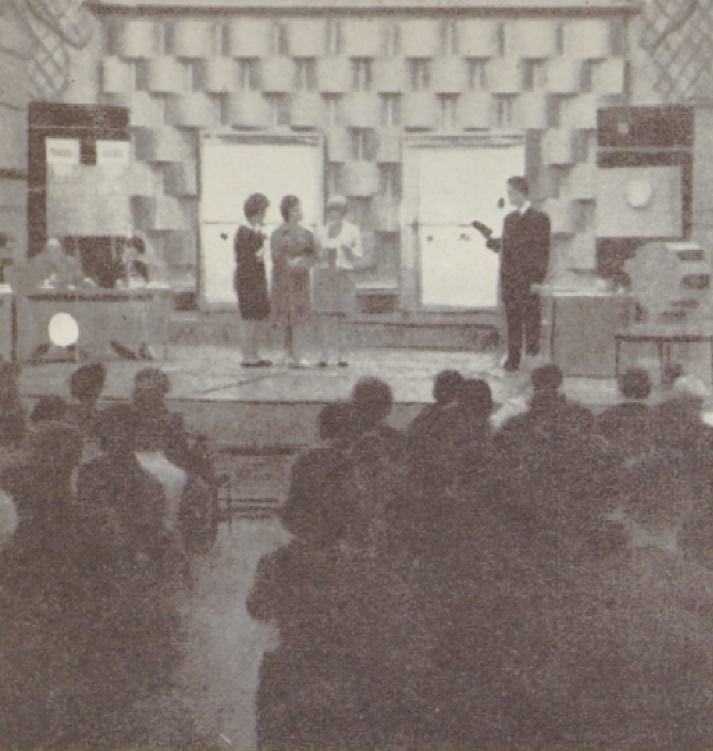
En automne, le jeune lauréat s'inscrira à l'Université. Il ne sait pas encore exactement ce qu'il étudiera, mais il choisira certainement la philosophie ou les lettres.

Traduit par V. Jesenik

Na odrih življenja in priznanj

Popotovanje po slovenskih krajih lahko nudi večasih nepričakovan užitek. Na kakšni navadni vaški prireditvi lahko slišite ali vidite mladega pevca, plesalca, humorista, harmonikarja, pesnika...

Dijaki srednje ekonomske šole v Murski Soboti imajo svoj tamburaški orkester in dve pevki, postojnski gimnazijci pa tradicionalni gimnazijski ples. Vaški aktivni prirejajo vesele večere in ljudske igre, mladi ljudje v Mariboru in Ljubljani imajo »jam sesione« in kulturne tribune. Kajti že zdavnaj se je v mladinski organizaciji uveljavilo načelo, da mora mlad človek delati tudi izven šole in kolektiva.

Nastop v oddaji »Sončna ura«

Foto: A. Agnič

Z mladim človekom je že tako, da bi se rad uveljavil, da bi ga ljudje slišali, da bi prisluhnili njegovim verzom ali glasu... Pesmi v predalu, nežen sopran za zaprtimi kuhinjskimi vrati — kaj bi to! Mlad človek si želi priznanj, ploskanja, čestitk.

Mladinska redakcija radio televizije Ljubljana že vrsto let odkriva neznane talente in jih usmerja. Na zelo priljubljeni oddaji »Pokaži, kaj znaš« so se občinstvu predstavljali pevci, recitatorji, glasbeniki in tako imenovani »geniji« z odličnim spominom, saj so na primer odgovarjali vse o Nikoli Tesli, pajkih, jadralsstvu, Francetu Prešernu itd. itd.

V minulem letu 1962/63 je imelo isto uredništvo na sporedu dve oddaji. V prvi, »Spoznavajmo svet in domovino«, so nastopali kolektivi in tekmovali med seboj v znanju. Odgovarjali so na ista vprašanja iz dnevnega časopisja, iz teme, ki so jo sami prijavili, in iz teme, ki jim jo je predpisalo uredništvo oddaj. Razen tega so imeli svojih »Sedem minut«, kjer so lahko s petjem ali z veselo besedo pokazali svoje dijaško življenje in zabavali poslušalce. Druga oddaja, ki je imela naslov »Sončna ura«, pa je vsakokrat pokazala slovenski javnosti najbolj nadarjene mlade pevce zabavne glasbe, pa tudi posamezne glasbenike, humoriste in recitatorje. Vsi ti so prišli pred radijski mikrofoni in televizijske kamere po opravljeni avdiciji. Edini pogoj je bil: da niso bili mlajši od 15 let in ne starejši od 25 let.

Mladi pevec Jože Poljanec je industrijski tehnik v Litostroju. Ob večerih rad poje svojim kolegom v internatu in tudi v mladinski brigadi je pel. Prijavil se je in uspešno nastopil na RTV. Pet fantov iz Šoštanja, ki zelo radi pojejo narodne in umetne pesmi in so po poklicu pleskarji, mizarji in rudarji, pojejo pa kot »slavčki«, kakor jih je ocenil na oddaji nek navdušenec. Tudi pevec zabavnih popevk Alfred Šebjanič iz Prekmurja je bil sprva mizarski delavec, zdaj pa bo končal učiteljske. Z vztrajno voljo se je naučil igrati več instrumentov, na »Sončni uri« pa je zapel dve pesmi. Lahko bi našteali še več imen, toda dovolj bo, če omenimo, da so prav te mladinske oddaje omogočile in odkrile poslušalcem pevce, kot so Katja Levstik, Jožica Svete, Barbara Jarc in Lado Leskovar.

Seveda vsi, ki so nastopili v »Sončni uri«, ne hlepijo po slavi in ne mislijo postati pevci. Franja Vauhnikova iz Maribora, ki je po poklicu risarski tehnik in je že dvakrat uspešno nastopila na teh oddajah, se po nastopu vsakokrat vrne k svoji risarski deski, za petje pa pravi, da poje iz veselja.

Te oddaje so dokaz, da je pri nas dovolj mladih talentiranih ljudi, samo poiskati jih je treba in jim z lepo besedo povedati, kakšna je njihova pevska bodočnost. Na svetu je že tako: vsi, ki pojejo, ne morejo in ne bodo postali pevci, kakor niso vsi, ki pišejo, pisatelji. Prav in lepo pa je, da ima mlad človek možnost za kakršno koli afirmacijo in priznanje. In priznanje tudi požanje, če si ga zasluži.

Vprašanja so precej zapletena. S skupno pomočjo bodo že prav odgovorili

Foto: A. Agnič

MIRO CERAR

ponovno evropski prvak v telovadbi

Dne 7. julija je bilo v Beogradu zaključeno tekmovanje za evropsko prvenstvo v vajah na orodju. Ta častni naziv si je ponovno osvojil Miro Cerar iz Ljubljane. Ob navdušenem aplavzu in vzklikanju desetstično gledalcev se je Miro Cerar povzpел na oder. Na drugo stopnico ob njem je stopil sovjetski olimpijski prvak Boris Šahlin, ki je dosegel drugo mesto, tretje častno mesto pa je zavzel sovjetski telovadec Karde-melidi. Miru Cerarju je najprej čestital predsednik Mednarodne gimnastične federacije g. Charles Thöni in mu obesil okrog vratu zlato medaljo. Nato pa mu je odposlanec predsednika Jugoslavije, ki je bil pokrovitelj tekmovanja za evropski pokal, dr. Slavko Komar — izročil maršalovo osebno darilo — zlato uro.

Ponovna osvojitev naslova evropskega prvaka, ki jo je dosegel Miro Cerar, se doslej ni še nikomur posrečila. Tako je ponovno prejel prehodni pokal, ki ga je prvič osvojil pred dvema letoma na IV. evropskem prvenstvu v Luksemburgu. Poleg tega je dobil še ogromen, prelep pokal — darilo zagrebškega podjetja IKOM. Vse tekmovalce so ljudje tudi kar zasuli s cvetjem.

Poleg zlate medalje, ki mu je ponovno prinesla naslov evropskega šampiona v telovadbi, si je Cerar na tem tekmovanju osvojil še nadaljnje tri zlate medalje pri vajah na konju, krogih in drogu. Pri vajah v preskoku je prejel srebrno medaljo, pri vajah v parterju pa bronasto. Tako je skupaj prejel na tem evropskem telovadnem tekmovanju štiri zlate, eno srebrno in eno bronasto medaljo.

NOTICIAS DEPORTIVAS

PLATA y BRONCE para los Yugo-eslavos

A principios de junio terminó en Moscú el Campeonato Europeo de Box, donde también participó el equipo yugoeslavo compuesto por siete miembros.

133 boxeadores-amateres de 18 países lucharon por las medallas, las cuales al final consiguieron en mayor número los integrantes de la Unión Soviética.

El equipo yugoeslavo se dirigió al Campeonato con una difícil misión: tenía que defender dos medallas de plata y una de bronce, que nuestros boxeadores ganaron en el anterior

Campeonato en Belgrado. Estas medallas tuvieron que defenderlas en el ring Peter Benedek, Ljubiša Mehović, y Dragoslav Jakovljević.

De los tres nombrados, solamente tuvo éxito Jakovljević, quien volvió a triunfar como en Belgrado y nuevamente ocupó el tercer puesto. Camino hacia el primer puesto fue vencido por el boxeador ruso Popenčenko. Benedek y Mehović tuvieron que retirarse temprano de este Campeonato, Benedek ya en la primera rueda perdió el encuentro por culpa de los jueces.

La mayor sorpresa entre los yugoslavos la brindó Branislav Petrić, zapatero, 25 años, de Pula, quien consiguió una **medalla de plata**. Es interesante el hacer notar, antes del Campeonato, que nadie contaba seriamente con él, por no haber estado en los entrenamientos de equipo. Preguntáronse si iría o no a Moscú. En el campeonato, Petrić venció a los boxeadores de Finlandia, Checoeslavaquia y Rumania. En el encuentro con el Soviético Grigorjev no tuvo suerte.

La conquista de las medallas de plata y bronce, significan para los Yugo-eslavos un gran éxito por haber tenido en este campeonato adversarios de gran envergadura.

El año que viene espera a nuestros boxeadores una tarea difícilísima en los juegos olímpicos en Tokio.

otroci berite

Čudežni sandali

PIKA JE DOBILA POLETNE SANDALE, TAKE, DA SO ZA PO SUHEM IN ZA V VODO.

»SKODA, DA NISO SE ZA PO ZRAKU.« PRAVI BRAT.

»SAJ TUDI SO!« ODVRNE PIKA IN VESELO POSKOČI VISOKO V ZRAK.

Našvet

SOSOLKA JELKA JE PROSILA PIKO, NAJ JI KAJ NAPIŠE V SPOMINSKO KNJIGO. TO PA NI MAJHNA REČ — V SPOMINSKO KNJIGO MORAS NAPISATI KAJ POMEMBNEGA, KAR NAJ SPREMLJA ČLOVEKA SKOZI VSE ŽIVLJENJE.

IN PIKA JE NAPISALA:

»HODI V NARAVO IN GLOBOKO DIHAJ!«

Prelepe sanje

PIKA POVE ZJUTRAJ, POTEM KO VSTANE:

»VEŠ, IGOR, KAJ SE MI JE SANJALO? IMELI SMO TAK STROJ, KI JE SAM DELAL NALOGE. DAL SI ZVEZEK VANJ, VEN PA JE PRISLA — NALOGA.«

»TUDI MENI SE JE NEKAJ TAKEGA SANJALO.« SE JE POHVALIL IGOR. »IMELI SMO TAK STROJ, DA SI ZLEZEL VANJ UMAZAN IN SKUSTRAN, VEN PA SI PRILEZEL ČIST IN POČESAN.«

PRAV TISTI DAN PA JE PRINESLA PIKA DOMOV V PODPIS RACUNSKI ZVEZEK, IGOR PA SI JE MORAL VPRİČO UČITELJICE UMITI ROKE.

Draga pisateljica Ela Peroci!

NA VASO ZELJO, DA BI VAM KDO PISAL, SEM SE TAKOJ ODLOCILA, KO SEM PRI STARI MAMI IN ATU CITALA V RODNI GRUDI VASE PISMO IN SEVEDA MUČO COPATARICO. IMENITNO PRAV IZ SRCA SEM SE NASMEJALA. NAJ VAM POVEM, KDO SEM. GOSTISARJEVA JULKA SEM. SLOVENKA Z DUSO IN TELESOM. ZIVIM S SVOJIMI RODITELJI TU V LIMBURGU V BELGIJI. STARA SEM BILA 21. MARCA 12 LET. HODIM V SOLO, KJER SE UCIM FLAMSKO IN FRANCOŠKO. STUDIJE SO VEDNO TEZJE. Z VELIKIM VESELJEM SE UCIM IN HVALA BOGU, SE KAR DOBRO NAPREDUJEM. ZELIM POSTATI UCITELJICA, SEVEDA DO TEGA JE SE DALEC, VENDAR ME TO NE STRASI, Z DOBRO VOLJO UPAM, DA BO SLO, SAJ CAS HITRO POTEKA. NIMAM BRATA NE SESTRE, PAC PA IMAM DVA, SEVEDA PRIDNA, SESTRICNIKA FRANCEKA IN VIKITA. RADI SE IMAMO KOT BRATJE IN SESTRA, ATEK IN MAMICA STA SE RODILA TUKAJ, SEDAJ JE ATEK RUDAR. LETA 1956 STA OBISKALA DOMOVINO. NE MORETA PREHVALITI KRASNE SLOVENIJE. V NJUNIH SRCIH PLAMTI ZELJA, DA SE OBISCETA SVOJO PRAVO DOMOVINO, SEVEDA TAKRAT NE BREZ MENE.

DOMA GOVORIMO LE SLOVENSKO. NAJ VAM POVEM SE TOLE. TUKAJ NAS JE LEPO STEVILO PRAVE SLOVENSKE MLADINE, KJER NASTOPAMO PRI DRUŠTVU SV. BARBARE Z IGRAMI, DEKLAMACIJAMI IN S PETJEM. OB TEH SLUCAJIH JE VSE VESELO, MLADO IN STARO. SLOVENSKA TRTNA KAPLJICA OZIVLJA STAREJSIM SPOMINE NA SVOJ PRAVI DOM V SLOVENIJI. KO GLEDAJO IN POSLUSAJO NASE MLADINSKE NASTOPE, JIM VESELO UTRIPLJE SRCE, KER VIDIJO, DA Z VESELJEM GRADIMO NE LE MOSTICEK, AMPAK PRAVI MOST IZ LIMBURGA PRAV DO BELE LJUBLJANE, KATERA KOT SOPEK STOJI SREDI MILE NAM SLOVENIJE.

TAKO NAS UCIJO NASI RODITELJI.

BOJIM SE, DA VAS ZE DOLGOCASIM S SVOJIM PRIPODOVANJEM. HOTELA PA SEM USTRECI VASI ZELJI.

VAS PRAV LEPO POZDRAVLJAM

JULKA GOSTISA
NIEMVSTRAAT Nr 25 — VUCHT-LIMBURG
BELGIQUE

Rada bi se dopisovala s študentom kakšne slovenske izseljenske družine. Učim se nemškega jezika, vendar pa bi želela dopisovati v slovenščini. Prosim, da se interesenti oglasijo na moj naslov: Anica Irnar, dijakinja Ekonomske šole, Celje, Jugoslavija.

PO ŠESTIH LETIH — NA DOMAČIH TLEH

Po dolgih šestih letih sem končno dočkal, da sem spet lahko obiskal domovino in moj rojstni kraj Bizeljsko. Kako dolga so bila ta leta in polna hrepenenja, da spet vidim domači kraj in stisnem roko dragi materi. Aprila letos je bilo moje hrepenenje izpolnjeno.

naši ljudje po svetu

Najmlajši obiskovalci iz Clevelanda: Pavelček in Lidija Jurkovič in Cugljeva Marica. Mnogo naših pesmic znajo. Najraje pa pojo: Barčica po morju plava . . .

Za to se moram predvsem zahvaliti našemu predstavniku v Bad Godesbergu, ki mi je izstavilo potno dovoljenje. Prav tako se moram zahvaliti Slovenski izseljenski matici za topel sprejem.

Prelepi so bili dnevi, ki sem jih preživel na domačih tleh. Domovina je zdaj vsa drugačna. Iz dneva v dan spreminja zunanjo podobo. Nemogoče mi je, da bi vse opisal, kaj se je novega zgradilo. Tudi moj rojstni kraj Bizeljsko se je polepšal. Poleg drugih stavb je dobil tudi moderen zdravstveni dom.

Dragi rojaki, Bizeljčani, ki živite v Porurju, odločite se še vi za obisk domačega kraja, kjer vas čaka prijazna domača beseda in tudi kapljica rujnega bizeljsčana.

Dnevi doma so prehitro potekli. Kar težko se je bilo posloviti od prijateljev in sorodnikov. Zda sem spet tu v Nemčiji, kjer mi je edina prijateljica Rodna gruda, ki me toplo spominja na domačo deželo.

Rad te imam, Rodna gruda, kakor imam rad deželo, kjer sem se rodil. Dolga pa lepa je tvoja pot, ko potuješ mesec za mesecem po vseh deželah sveta in trkaš na domove in srca naših ljudi. Toplo želim, da bi tudi tu v Nemčiji prihajala še o več slovenskih domov.

Vsem rojakom po domovini in širom po svetu prav topel pozdrav!

Mihael Jeltschich, Düsseldorf

Veliko slavje jugoslovanskih izseljencev v Kanadi

V Wellandportu pri Torontu v Kanadi, na farmi znanega prijatelja Jugoslavije majorja Williama Jonesa, so tudi letos 30. junija priredili velik piknik v počastitev kanadskega nacionalnega praznika in praznika julijske vstaje jugoslovanskih narodov.

Proslave se je udeležilo nad 600 jugoslovanskih izseljencev in je izzvenela v pristrčno manifestacijo zbližanja med našimi ljudmi. Prireditelj je organiziral odbor, v katerem so bili zastopani predstavniki Zveze jugoslovanskih Kanadčanov, združenja Bratstvo in enotnost, Makedonske nacionalne organizacije in drugih organizacij. Navzoč je bil tudi jugoslovanski konzul v Torontu Slavko Odić in predstavniki jugoslovanskih izseljenskih matic. Te so poslale tudi pismene čestitke, ki so jih zbrani z navdušenjem pozdravili.

Uvodno besedo je na slavju spregovoril major Jones, ki je bil med zadnjo vojno dalj časa v Jugoslaviji v sestavi zavezniških vojaških odposlancev. Za njim sta govorila še predsednik prireditvenega odbora S. Miošić in predstavnik jugoslovanskih sindikatov Milan Bosnić, ki je naglasil pomen obeh praznikov in pozval prisotne, naj si v novi domovini prizadevajo, da bi ohranili enotnost, ustvarili boljše življenje in pomagali v skupni borbi za mir na svetu.

Sledil je bogat program, v katerem so nastopili člani kulturnoprosvetnih odsekov raznih organizacij. Izredno veliko zanimanje je bilo tudi za izvolitev najbolj popularnega dekleta na

Boško Mladenović — master of ceremony — izroča proo nagrado — lep tranzistor — Greti Augustin,

Major Jones, Greta Augustin in Leon Fister na pikniku

proslavi. To čast si pridobi tista, ki zbere največ denarnih prispevkov za društveno blagajno. Najbolj resni kandidatki sta bili Greta Augustin iz Toronta in Mary Elcic iz Wellanda. Zmagala je, kakor pred dvema letoma, naša Torontčanka Greta Augustinova, ki je prejela poleg častnega traku tudi lep žepni transistor.

Na pikniškem prostoru je bila urejena tudi lepa razstava knjig in revij — predvsem publikacij izseljenskih matic iz Jugoslavije. Razstava je imela vedno številne obiskovalce, ki so z zanimanjem prebirali razstavljene publikacije.

S proslave so zbrani poslali pozdravno brzojavko predsedniku Titu in premieru kanadske vlade Lesterju Pearsonu.

SEZNAM DAROVALCEV IZ KANADE ZA POPLAVLJENCE V MAKEDONIJI

Momir Rajcevic 2 dol., Laposava Rajnovich 50 dol., Desa Tidi 5 dol., Milka Mijailovic 2 dol., Vinko Motors 2 dol., Julijana Helen 2 dol., Emilija Djukic 1 dol., Vera Dimitrijevska 0.50 dol., Nikola Lakicevic 1 dol., Borivoje Milosavljevic 3 dol., prijatelj (podpis nečitljiv) 10 dol., Lidis Koncey 0.50 dol., Ivan Stimac 2 dol., Tony Ruzich 1 dol., M. Tepavac 1 dol., Z. Preitz 1 dol., Aleksa Surjanac 2 dol., Dermastija Meat Market 3 dol., Adam's Butcher 1 dol., Popular Butcher & meat 1 dol., V. Nikolajevich 1 dol., Ludmila Krstich 15 dol., Živko Kijurina 40 dol., Udruženje »Bratstvo i Jedinstvo« 50 dol., Sekcija žena Udruženja »Bratstvo i Jedinstvo« 50 dol., Bosko Milutinovich 10 dol., Brancko Mihich 10 dol., Marjan Kruzich 10 dol., John Divjak 10 dol., Jovo Dabanovich 10 dol., L. Ivancich 5 dol.,

Zarko Lovrich 5 dol., George Labas 2 dol., Tony Vrsich 10 dol., Mijo Macan 2 dol., Marica Mlacak 5 dol., Milka Jaksa 5 dol., Bogoljub Stevanov 5 dol., Vaso Matejevich 5 dol., Svetozar Todorov 5 dol., Gojko Drobac 10 dol., Leon Fister 2 dol., Ivan Avgustin 2 dol., Vojko Rasovich 3 dol., M. Horvat 3 dol., Bill Benko 2 dol., Ivan Frankovich 0.50 dol., Stjepan Zathej 5 dol., Toma Dimitrovski 10 dol., Nada (prezime necitko) 1 dol., Mike Furda 5 dol., Aleksandar Vasich 5 dol., N. N. 1 dol., N. N. 2 dol., N. N. 1 dol., Steve Jusich 5 dol., Antonija Bukovec 2 dol., Anton Ljubi 2 dol., Rajko Djordjevich 2 dol., Nadezda Vasich 3 dol., Velimir Djakovich 5 dol., Bosko Mladenovich 5 dol., Ida Mladenovich 2 dol., Anton Oreskovich 2.50 dol., potpis necitak 2.50 dol., Mihajlo Zahorodni 5 dol., Anton Hrubci 5 dol., Slavko Furda 10 dol., Z. Kuzsinsky 1 dol., O. Anthony (prezime necitko) 2 dol., W. Kovalenko 2 dol., Tepavac 5 dol., potpis necitak 2 dol., potpis necitak 2 dol., Rochester Furn Co. 2 dol., Petko Knezich 10 dol., potpis necitak 1 dol., potpis necitak 2 dol., Hildas Ladies Weir 1 dol., Finer Fabrics 1 dol., potpis necitak 2 dol., Vlado Mavrich 2 dol., Mijo Vidakovich i fam. 5 dol., Stojan Jakovljeviski (sakupio od 5 lica) 15 dol., od raznih lica ukupno 6 dol.

VELIKO ZANIMANJE ZA OBISK SLOVENSKEGA OKTETA

Slovenski oktet se pridno pripravlja za turnejo po Ameriki. Pa tudi naša društva v Ameriki so sredi priprav za tople sprejem te naše odlične pevske skupine. V mnogih krajih so ustanovili posebne odbore, ki bodo vodili priprave za nastope Slovenskega okteta. Pevski zbor »Prešeren« bo v ta namen sklical skupni sestanek vseh slovenskih organizacij iz Chicaga in okoliških naselbin. Za koncert Slovenskega okteta, ki bo v Chicagu 26. oktobra, je pevski zbor »Prešeren« najel veliko koncertno dvorano Morton High School v Ciceru, ki je ena največjih chicaških dvoran, saj ima 2600 sedežev in številna stojišča. Znani Prosvetin dopisnik George Witkovich, ki obširno poroča o obisku Slovenskega okteta v Ameriki, pravi med drugim: »To je najpomembnejši dogodek v zgodovini ameriških Slovencev in Jugoslovancev.

Srebrno poroko sta letos slavila naročnik Josp Bah in njegova soproga iz Altenbauna v Nemčiji. Naše čestitke in na mnoga leta!

Taka kulturna izmenjava bo blagodejno vplivala tudi na našo mladino, ker se bo lahko prepričala, da imajo Jugoslovani in Slovenci dobre umetnike, na katere so lahko ponosni.«

ČESTITAMO!

Letos 1. septembra slavi eden najstarejših naših izseljencev v tej naselbini, Jozef Videc s svojo družico zlato poroko. Jubilant je doma iz Laškega pri Celju, kjer se je rodil pred enainosemdesetimi leti. Naš zlati zakonski par poznamo kot dobra zavedna Jugoslovana, ki sta ponosna na svojo domovino Jugoslavijo in zelo rdaa pomagata vskomur, če je le mogoče. Zato sta zelo priljubljena ne le pri naših rojakih, temveč tudi pri domačinih. Ko se je leta 1947 mnogo naših ljudi iz naše naselbine vrnilo v domovino, je rojak Videc prevzel predsedniško mesto društva Edinosti in ga s krepko roko rešil, da je društvo ostalo, za kar smo mu vsi hvaležni in ga visoko cenimo. Danes je častni predsednik tega društva.

Svoj jubilej proslavljata zlatoporočenca v krogu družine — hčerke in sina ter vnukov. Prav toplo jima vsi, ki ju poznamo in cenimo, čestitamo in kličemo: Se mnogo, mnogo let v zdravju in sreči!

Rojak iz Holandije
Franc Anderluh — Chevremont

NAS MLADI ROD V ZDA LEPO NAPREDUJE

V »New Eri«, glasilu Slovenske bratske zveze, z dne 16. maja beremo, da je Carole, hčerka g. Janka N. Roglja, s katero smo se osebno spoznali lani, ko je bila z očetom na obisku v Sloveniji, dne 7. maja doživela pomemben dan — na Columbia univerzi v New Yorku, kjer je študirala, je prejela diplomu o dovršenih vseučiliških študijih za Ph. D. Degree — doktorja filozofije. Zdaj pa namerava napisati še disertacijo — to je znanstveno razpravo — za dosego doktorske časti.

Doslej je predvsem študirala zgodovino vzhodne Evrope in deloma zgodovino zahodne Evrope. Za disertacijo pa si je izbrala študijo o zgodovini Slovencev v desetih letih pred prvo svetovno vojno in jugoslovansko vprašanje. V ta namen namerava v septembru odpotovati v Ljubljano, da zbere gradivo za svojo razpravo, obenem pa se namerava posvetiti študiju slovenskega pravopisa. Svojo disertacijo namerava predložiti Columbia univerzi že prihodnje leto. Z njo bo upravičena do promocije za doktorja filozofije.

Nadarjeni mladi Slovenki kakor tudi njenim staršem toplo čestitamo k diplomu in ji želimo uspehov pri nadaljnjem študiju za dosego doktorske časti.

Starejša hčerka upravnika Prosvete Milana Medveška, ki je bil s soprogo Ann na oddihu v starem kraju, Milena, je diplomirala na univerzi v državi Illinois. Ze letošnjo jesen bo prevzela mesto učiteljice za angleški jezik v East St. Louisu III. Na univerzi v Illinoisu študira tudi Milenina mlajša sestra Mira. Mileno in Miro poznamo tudi v starem kraju, saj sta ga pred nekaj leti obiskali. Obe sta bili zelo delavni tudi pri mladinskem krožku št. 26 SNPJ pri društvu št. 1 SNPJ. Mlada učiteljica Milena si je nedavno spletla lastno gnezdece s študentom elektrotehnike Edvardom Emmamijem. Srečno!

vprašanja in odgovori

D. H., Francija

Zelim, da bi svoje stare dni preživel v svoji rojstni domovini. Muči me pa vprašanje, ali bom v Jugoslaviji dobival vso pokojnino za delovna leta, invalidsko pokojnino za silikozo in povišico na vse dohodke. Ker vsak drugače govori, sem se odločil, da vprašam vas, ker vem, da ste že marsikomu pomagali iz zadrege. Sporočite mi, prosim, tudi, kako bom lahko poslal svoje pohištvo in po kateri progi se bo vozil vagon. Koliko bo treba plačati za prevoz pohištva?

Razumemo vašo željo, da bi na večer življenja prišli živet v domači kraj. Zaradi pokojnine ste lahko brez skrbi, ker obstaja med Jugoslavijo in Francijo socialna konvencija. Vendar pa morate še pred odhodom iz Francije urediti pri vašem zavodu za socialno zavarovanje vse potrebno, da vam bodo pokojnino pošiljali na vaš naslov v Jugoslavijo. Celotno pokojnino, ki vam jo bodo iz Francije nakazovali v novih frankih, boste seveda tu prejeli zamenjano v dinarje po najvišjem tečaju, tj. za 1 Nfr. 151.91 din.

Glede pohištva, ki ga nameravate pripeljati s seboj, menimo, da boste imeli zelo visoke stroške s prevozom. Za prevoz bi se morali dogovoriti s tamkajšnjo železniško upravo. Ta vam bo povedala, po kateri progi bi bil prevoz pohištva najbolj ugoden in kolikšna bo cena. Nam, žal na to vprašanje ni mogoče odgovoriti, še posebej ne zato, ker boste morali prevoz plačati v Franciji in ne tukaj. Menimo pa, da bi bilo morda pametneje, če bi pohištvo tamkaj prodali ter si za izkupiček in za denar, ki bi ga porabili za prevozne stroške, kupili tukaj novo. S tem bi si prihranili mnogo truda, skrbi in morda tudi slabo voljo.

Želimo, da bi vse dobro uredili in na svidenje!

F. T. — Slovenija

Na Poljskem imam ženo in hčer, zato se nameravam preseliti k njima. Nisem se pa še do kraja odločil, ali bom ostal jaz na Poljskem, ali pa se bom morda z družino kasneje spet vrnil v Jugoslavijo. Rad pa bi vzel s seboj nekaj svojega pohištva, ne vem pa, kako je s carino na naši in na poljski meji. Ali naj zaprosim za izselitev iz Jugoslavije že tukaj, ali pa to lahko storim šele na Poljskem? Prosim za vaše pojasnilo in nasvet.

Če se boste odločili za stalno izselitev in boste vzeli s seboj svoje premoženje, boste morali napraviti prošnjo na Upravo carine v Mariboru, da vam dovoli brezplačen izvoz. Prošnjo je treba kolkovati z 250 din, priložiti pa ji morate še

seznam predmetov, ki jih nameravate izvoziti, v triplikatu, potrjen od vaše občine, ter potrdilo Uprave za notranje zadeve, da se izselite za stalno.

Za izselitev iz Jugoslavije boste morali torej zaprositi že tukaj, da vam ne bo treba plačati carine ob izvozu vaših premoženj. Glede carine na poljski meji vam pa žal ne moremo dati pojasnila, ker nam niso znani tamkajšnji predpisi.

F. S. — Nemčija

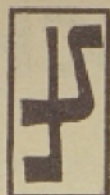
Poročil sem se tu v Nemčiji, povabil sem svoje starše, da bi prisostvovali temu dogodku. Od naših organov v Kranju so dobili hitro rešeno potno dovoljenje, nato pa so pri potovalnem uradu v Kranju vložili še prošnjo za avstrijsko in nemško vizo. Vse do danes pa nemške vize še niso dobili. Ali v Nemčiji vse prošnje tako počasi rešujejo, ali se je to zgodilo ravno mojim staršem?

Za izdajo vize zahtevajo na nemškem konzulatu policijsko dovoljenje za bivanje v Nemčiji, ki ga izstavi policijska uprava tiste občine, v kateri namerava prosilec živet. Zadnje čase je ta postopek še strožji in mora tako potrdilo dostaviti direktno policijska uprava na nemški konzulat. Morda se je stvar zaradi tega zavlekla, ker ste verjetno tako potrdilo poslali kar svojim staršem, konzulat pa tega noče upoštevati. V tem vaš primer ni edini.

Svetujemo vam, da ponovno stopite na policijsko upravo v vaši občini, tam sporočite podatke svojih staršev in prosite, da pošljejo garancijsko izjavo nemškemu konzulatu v Zagreb. Morda bi vaši starši še sami osebno povprašali na nemškem konzulatu v Zagrebu, če je kak zadržek, da ne dobijo dovoljenja.

POPRAVEK

Na našo svoječasno objavo članka »Še o potnih listih« v RODNI GRRUDI št. 2/1962, s katerim smo odgovorili rojakom na vprašanje glede ureditve državljanstva, smo dobili več ponovnih vprašanj. Sodeč po pismih, ki smo jih prejeli, sodimo, da so nekateri rojaki naše pojasnilo razumeli tako, kakor da bi mi izbris iz državljanstva priporočali. Temu pa ni tako, marveč smo to omenili le zaradi tega, ker daje zakon interesentom tudi to možnost. Jugoslavija seveda ne želi, da bi se njeni državljani iz državljanstva brisali in tako zgubili z rodno zemljo sleherno vez.

Sutjeska film Sarajevo

PODJETJE ZA PROIZVODNJO
KRATKOMETRAŽNIH FILMOV

SARAJEVO,
DZENETICA ČIKMA 14

Proizvaja vse vrste kratkometražnih filmov: dokumentarne, informativne, propagandne, turistične, arhivske, lutkovne in črtane filme na 35, 16 in 8 mm filmskih trakovih v črno-beli in kolor tehniki.

SUTJESKA FILM Sarajevo se priporoča za snemanje filmov s tako vsebino, ki bo zanimala vse naše rojake v tujini. Preko teh filmov se bodo naši izseljenci po vsem svetu zblížali med seboj in z rojstno domovino. Seznanjeni bodo s spremembami in napredkom v njihovem starem kraju od njihovega odhoda v tujino do danes. Informirani bodo o svojih rojstnih krajih, hišah, sorodnikih, o razvoju njihovega kraja, o novih objektih, ki so bili zgrajeni s sredstvi naših izseljencev ali z njihovo pomočjo, o narodnih običajih in folklori.

Te filme bodo naši izseljenci lahko prikazovali v svojih domovih, klubih, stanovanjih; skratka povsod, kjerkoli se sestajajo.

Takšne filme lahko naročijo posamezniki, skupine izseljencev, izseljenske organizacije in ustanove. Dobijo lahko eno kopijo ali več na 8, 16 ali 35 mm filmskem traku, v črno-beli ali kolor tehniki, v slovenskem ali kateremkoli drugem jeziku (8 mm filmi so nemi).

CENIK FILMOV

Vrsta	Širina mm	Čas trajanja							
		3 minute tehnika		5 minut tehnika		10 minut tehnika		15 minut tehnika	
		č/b	kolor	č/b	kolor	č/b	kolor	č/b	kolor
Tonski, cena	35	450	585	650	1145	1875	2145	2625	3650
Nemi, cena	35	358	550	500	995	1630	1945	2325	3125
Tonski, cena	16	295	385	360	565	950	1315	1800	2500
Nemi, cena	16	260	350	310	490	860	1100	1350	1950
Nemi, cena	8	110	140	160	215	190	260	255	355

Cene so navedene v dolarjih, lahko pa se plačajo tudi v drugi valuti.

Pogoji plačanja:

Na žiro račun »GLOBUS FILMA«, Zagreb, Vodovodna 7 — št. 400-23-618-06-250-46 pri Narodni banki v Zagrebu. Naročilo bo polnoveljavno, ko bo »GLOBUS FILM« prejel nakazan ček v višini, ki ustreza dolžini naročenega filma. Za filmanje določenih mest, vasi, hiš, ljudi in podobno pošljite pismeno naročilo na naslov »SUTJESKA FILM«, Sarajevo, Dženetića čikma 14.

Želite podariti svojim sorodnikom v Jugoslaviji hladilnik - potem samo

BOSCH

BOSCH OH 100

Zastopstvo tujih firm

BOSCH s posebno ojačenim strojem, primernim za električno napetost v Jugoslaviji

BOSCH s petletno garancijo za trajnost stroja

BOSCH s tovarniškim servisom v Zagrebu in servisi v Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu, Skopju, na Rijeki
Vplačilo s čekom ali nakazilom v Nemčijo na Deutsche Bank A. G., Filiale Stuttgart, v korist firme Robert Bosch GmbH Stuttgart

Na nakazilu, prosimo, navedite vrsto hladilnika in naslov prejemnika v Jugoslaviji

Zahtevajte cene in ponudbo

Dobava promptna iz skladišč:

avtotehna

LJUBLJANA, TITOVA 25

ZAGREB, PETRINJSKA 51

BEOGRAD, GOLSVORTIJEVA 23

Komunalna banka Maribor

MARIBOR, OROŽNOVA ULICA 2

in njena ekspozitura

Mestna hranilnica Maribor

MARIBOR, TRG SVOBODE 6

sprejemata hranilne vloge in otvarjata žiro račune privatnim osebam. Hranilne vloge, ki so izplačljive do 20.000 din dnevno v vseh Komunalnih bankah SFRJ, obrestujeta po 5 do 6% letno.

Tajnost hranilnih vlog je zajamčena.

Za obveznosti iz hranilnih vlog jamči federacija.

PODJETJE ZA VISOKE GRADNJE

STAVBAR MARIBOR

s konstrukcijskim oddelkom, mizarško delavnico, strojno inventarnim materialom in avtoparkom

Gradimo vse vrste stanovanjskih in poslovnih zgradb z uporabo novih elementov po načrtih lastnega konstrukcijskega oddelka

STAVBAR — MARIBOR
Klavniška ulica 13

Tomišelj pri Ljubljani

naši kraji

Ig pri Ljubljani

naši zastopniki

Tudi preko Oceana imamo številne slovenske rojake, ki niso pozabili domovine ne materinega jezika. Vsem tem je tisk v slovenščini dragocen in zato se vse pogosteje naročajo na naši publikaciji **RODNO GRUDO** in **SLOVENSKI IZSE-LJENSKI KOLEDAR**. Tisti pa, ki še posebno želijo, da bi se slovenska beseda ohranila v slovenskih hišah preko morja, priporočajo naš tisk, pridobivajo nove naročnike, pobirajo in pošiljajo naročnino; skratka so zastopniki našega tiska.

Prav zdaj, ko smo nameravali objavljati dopise o naših zastopnikih v ZDA, smo zvedeli, da je umrl naš dolgoletni delavni zastopnik Ludvik **JAKŠE** iz Puebla v Coloradu. Vest nas je globoko prizadela, saj smo še 28. februarja letos prejeli od njega obširno ljubeznivo pismo s popolnim seznamom njegovih naročnikov in čekom v višini 43,25 dolarja za naročnine. Dne 5. maja pa je Jakše umrl. Težko nam je, kakor nam je težko za vsakega našega človeka, ki ga izgubimo in prav gotovo še posebno težko, če je to bil naš iskreni prijatelj in sodelavec. Njegovi soprogi, vsem sorodnikom in prijateljem izrekamo globoko sožalje v imenu Slovenske izseljenske matice in v imenu vseh naročnikov naših publikacij, za katere je poskrbel naš pokojni Jakše.

Mi pa ne bomo nikdar pozabili dragega Ludvika Jakšeta, ki je bil vedno zvest svojemu naprednemu prepričanju, vedno dober tovariš svojim prijateljem in požrtvovalni društveni delavec med Slovenci v Ameriki.

v. v.

Sava pri Mojstrani

Foto: Mirko Kambič

